

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**POLITICKÉ, SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ
ASPEKTY NĚMECKÉHO SJEDNOCOVACÍHO
PROCESU 1990**

Autor práce: Andrea Tůmová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Strnad

Katedra: Katedra společenských věd

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánovi Strnadovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

TŮMOVÁ, A. *Politické, sociální a ekonomické aspekty německého sjednocovacího procesu 1990 : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 67 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Štěpán Strnad

Klíčová slova: Berlínská zeď, politická, sociální a ekonomická oblast Německa, rozdělení Německa na západní a východní část, sjednocení Německa v roce 1990

Bakalářská práce se zabývá rozdělením a znovusjednocením Německa. V úvodní části bakalářské práce jsou analyzovány příčiny rozpadu Berlínské zdi a sjednocení SRN z hlediska historického vývoje dvou německých států. Další část práce je zaměřena na sjednocení Německa z politického pohledu. Následující oddíl práce zkoumá sjednocení Německa ze sociálního hlediska. Bakalářská práce analyzuje sociální jistotu německých občanů, která fungovala dobře až do té doby, kdy se zpomalil růst národní ekonomiky a nezaměstnanost. Závěrečná část bakalářské práce zhodnotí sjednocení Německa z ekonomického pohledu. Bakalářská práce objasní oslabení konjunktury německého hospodářství, které výrazně ovlivnilo nezaměstnanost a jejíž nárůst tak postihl i západní Německo.

ABSTRACT

TŮMOVÁ, A. *Political, Social and Economic Aspects of German Unification Process in 1990 : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2013. 67 p. Supervisor : Mgr. Štěpán Strnad

Key words: Berlin wall, political, social and economic area of Germany, separation of Germany into western and eastern parts, unification of Germany in 1990

The thesis deals with the distribution and the reunification of Germany

In the introductory part of the Bachelor thesis analyzed the causes of the collapse of the Berlin wall and the unification of Germany in terms of the historical development of the two German States. Another part of the work is focused on the unification of Germany, from a political point of view. The following section of the paper examines the unification of Germany from the social point of view. The thesis analyzes the social security of German citizens that worked well until, when slowed down the growth of the national economy and unemployment. The final part of the Bachelor thesis shall evaluate the unification of Germany, from an economic point of view. Bachelor thesis of explaining the economic slowdown of the German economy, which greatly affected the unemployment rate and the rise in Western Germany have suffered so.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA	10
2 PŘÍČINY ROZPADU BERLÍNSKÉ ZDI A SJEDNOCENÍ SRN Z HLEDISKA HISTORICKÉHO VÝVOJE DVOU NĚMECKÝCH STÁTŮ	12
2.1 Rozdělení Německa	12
2.2 Berlínská zeď	18
2.3 Německá demokratická republika	23
2.3.1 Politická oblast NDR	26
2.3.2 Ekonomická oblast NDR	28
2.3.4 Sociální oblast NDR	29
2.4 Shrnutí	31
3 POLITICKÉ SJEDNOCENÍ	34
3.1. Sjednocení Německa	34
3.1.2 Politický systém sjednoceného Německa	37
3.2.2 Roky vlády ve znamení červené a zelené	39
3.2.3 Smlouva dva plus čtyři	40
3.3 Shrnutí	42
4 EKONOMICKÉ SJEDNOCENÍ	45
4.1 Ekonomická oblast	45
4.1.1 Finanční situace ve znovusjednoceném Německu	46
4.1.2 Vývoj HDP	47
4.2 Shrnutí	48
5 SOCIÁLNÍ SJEDNOCENÍ	50
5.1 Společnost, kultura a trendy panující v Německu	50
5.1.1 Měnová, hospodářská a sociální unie	51
5.2 Zaměstnanost a chudoba	54

5.2.1 Nezaměstnanost.....	56
5.3 Shrnutí	57
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
SEZNAM ZKRATEK.....	67

ÚVOD

V dubnu roku 1949 byla Severoatlantická aliance založena USA a Kanadou. V roce 1948 Sověti zablokovali veškerá spojení mezi západním Německem a Berlínem. V době konání Jaltské konference se vyskytly příčiny rozdělení Německa v únoru 1945. Zvolení Výboru mělo rozhodnout, zda bude Německo rozděleno do několika států. Pokud se tak stane, měly by se určit hranice a vzájemné styky. Správou země se začala zabývat Spojenecká kontrolní rada. Postupimská konference měla za úkol rozdělit Německo na čtyři okupační zóny. Obyvatelé NDR tvořili třetinu lidstva západního Německa, kde byli utečenci z Polska. Východní Německo mělo celkem rozvinutý průmysl, ale v západním Německu byly daleko mohutnější průmyslové zdroje. Berlín byl 177 km od hranic se Západem. Vznikem západního Německa byl Berlín součástí nové republiky. V roce 1949 došlo k založení dvou německých států, rozdělující německou zemi na Západ a Východ. Mezi oběma státy stála hranice, která byla nazvána železnou oponou, ta rozdělila Německo na dvě části.

Když byla Berlínská zeď vybudována, došlo ke ztroskotání politiky spolkové vlády a ta se snažila přimět Sovětský svaz k navrácení zóny. Mohlo tedy dojít k tomu, aby Německo znovu sjednotilo. Poté, co byla zeď vybudována, začala v NDR fáze hospodářské a politické stabilizace. Německo bylo rozděleno do čtyř okupačních zón, které byly pod vlivem Francie, Velké Británie, USA a Sovětského svazu. Když se diktatura SED začala hroutit, došlo ke sjednocení svobodného Německa. V roce 1989 nastaly revoluční změny. Mnoho Němců z východního Německa se snažilo dostat do západního Německa. Dne 9. listopadu se pád Berlínské zdi stal symbolickým koncem komunistického režimu.

Proces sjednocování představuje dva procesy, které byly odlišné. Jednalo se zde především o problémy vnitřního sjednocování a mezinárodně právní aspekty tohoto procesu. Šlo o reprezentaci dvou německých států a zároveň o jejich vnitřní sjednocení. V květnu 1990 došlo k podepsání Měnové, hospodářské a sociální unie. Ještě téhož roku 31. srpna byla podepsána smlouva o sjednocení mezi oběma německými státy, která následně vyšla v platnosti 3. října 1990.

Sjednocení Německa se netýkalo jen vnitropolitické záležitosti, ale stalo se také otázkou mezinárodně politickou. Dále dohoda dva plus čtyři byla podepsána v Moskvě 12. září 1990 a o den později byly podepsány německo-sovětské smlouvy o partnerství. Spolková rada SRN schválila smlouvu mezi oběma státy a velmocemi 21. září 1990 a

tento ratifikovaný dokument vstoupil v platnost o osm dní později. Některé organizace a politická seskupení, která byla na území NDR, oznámila své rozpuštění. Mezi prvními se staly 30. září 1990 Svobodné německé odbory. Jiné se připojily k západoněmeckým politickým nebo společenským organizacím, mezi které patřily Sociálně demokratické strany obou částí Německa, které rozhodly o sloučení 26. září 1990, Německá rolnická strana ohlásila své připojení k západoněmecké CDU.

Po volbách, 2. prosince 1990 mělo dojít připojení NDR ke Spolkové republice. Geopolitická změna mapy se v Evropě neprojevila jen v hospodářství, ale i ve vojenství a obraně státu. Bývalá NDR, která byla členem Varšavské smlouvy a i členem NATO, ovlivnila zahraničně-politické vztahy mezi NATO a Ruskem. Pokud dojde ke sjednocení jakéhokoliv státu, dojde vždy ke spoustě otázek a problémů, některé problémy se dají vyřešit, ale s některými se lze potýkat i v současné době. Toto téma je důležité z hlediska politických, sociálních a ekonomických aspektů a poté sjednocení obou částí Německa.

1 CÍL A METODIKA

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení politických, sociálních a ekonomických aspektů sjednocovacího procesu dvou německých států. Dále tato práce zhodnotí současné a minulé vztahy v hospodářské a politické oblasti mezi těmito částmi Německa. Zaměří se na příčinu, průběh, důsledek sjednocení v oblasti politiky, sociální sféry, ekonomiky a sjednocení SRN. Toto téma je aktuální z hlediska politických, sociálních a ekonomických aspektů a poté sjednocení obou částí Německa. Bakalářská práce bude vycházet z analýzy z domácích i zahraničních zdrojů a dále z internetových zdrojů.

Práce bude porovnávat životní úroveň v obou částech Německa před rozdělením až po sjednocení roku 1990. Zhodnotí odlišné kultury a národní identitu v období 1949 až 1990, toto období bylo těžké pro Německo. Literatura a kultura byla v těchto dvou republikách velmi odlišná. Práce bude poté analyzovat ekonomické problémy, které vznikly ze sjednocení Německa, jednalo se o vysoké finanční náklady na nové spolkové země, a tak došlo ke zpomalení hospodářského růstu.

Rovněž práce rozebere politickou situaci, kde se hlavní stranou stala SED, vztahy států a strany byly poněkud komplikovanější a to způsobilo problémy a napětí. Tato práce se zaměří i na sociální sféru, která neumožňovala téměř žádnou svobodu, lidé měli velmi špatné bydlení i výdělky.

V úvodní části bakalářské práce budou analyzovány příčiny rozpadu Berlínské zdi a sjednocení SRN z hlediska historického vývoje dvou německých států. Zlepšení vztahů mezi oběma německými státy přineslo častější kontakty, což vyvolalo u vedení NDR obavy ze stran identity a stability vlastního státu. Na rozdíl od Spolkové republiky, která zdůrazňovala jednotu německého národa a společné německé dějiny a kulturu, kladlo vedení NDR důraz na podstatné rozdíly v politickém systému. Dohodou o uspořádání takzvané konference dva plus čtyři mezi oběma německými vládami a čtyřmi vítěznými mocnostmi bylo rozhodnutí o začlenění Německa do Evropy. Došlo ke zrušení práv čtyř mocností a tím získalo Německo svou plnou a neomezenou suverenitu. 3. října 1990 došlo ke sjednocení se Spolkovou republikou, přičemž země byly obnoveny a Východní Berlín byl sjednocen se Západním Německem do jednotné spolkové země. Nedošlo však k obnově historických hranic zemí.

Další část práce bude zaměřena na sjednocení Německa z politického pohledu. Bakalářská práce se bude podrobně zabývat problémem, který byl spojen se zajištěním

míru ve světě, kde rostou nároky na OSN, které by mělo pokud možno předcházet konfliktům. Tato politika směřovala k tomu, aby vzdor přetrvávajícím zásadním rozporům mezi Spolkovou republikou Německa a NDR byl učiněn. To vše se dělo pro udržení a zlepšení kontaktů mezi obyvateli obou německých států a byla zachována jednota národa. Cílem je zhodnotit situaci z hlediska politického vývoje v roce 1990.

Následující oddíl práce bude zkoumat sjednocení Německa ze sociálního hlediska. Bakalářská práce bude analyzovat sociální jistotu německých občanů, která fungovala dobře až do té doby, kdy se zpomalil růst národní ekonomiky a nezaměstnanost. Objevily se zde problémy, které byly způsobené nacistickou minulostí a vyvolaly závažné konflikty na Západě než na Východě Německa. Byl tam nedostatek kvalifikovaných sil. Cílem této bakalářské práce je porovnat ekonomiku a nezaměstnanost v sociální oblasti mezi dvěma německými státy.

Závěrečná část bakalářské práce zhodnotí sjednocení Německa z ekonomického pohledu. Bakalářská práce objasní oslabení konjunktury německého hospodářství, které výrazně ovlivnilo nezaměstnanost a jejíž nárůst tak postihl i západní Německo. Dalším problémem byl nedostatek bytů, potíže státních financí a migrace. K pozitivnímu hodnocení hospodářského vývoje přispěla relativní stabilita cen a měny a úspěšný zahraniční obchod. Cílem je objasnit problémy týkající se ekonomické oblasti ohledně sjednocení Německa.

2 PŘÍČINY ROZPADU BERLÍNSKÉ ZDI A SJEDNOCENÍ SRN Z HLEDISKA HISTORICKÉHO VÝVOJE DVOU NĚMECKÝCH STÁTŮ

Konec druhé světové války přinesl osvobození pro mnoho lidí, kteří byli zavřeni v koncentračních táborech či věznicích, a kteří nesouhlasili a kladli odpor proti Hitlerovu režimu. Lidé byli rádi, že válka a bombardování skončilo a začali očekávat následné zlepšení. V této době se mnoho Němců teprve dozvědělo celou pravdu o nacistických zločinech, které byly páčány na nevinných lidech. Někteří Němci pokračovali ve válce, i když již byla očividně prohraná, čili nemůžeme souhlasit s těmito zvěrstvy, kterých se dopustili Němci na miliónech bezbranných lidí, žen, starců a dětí a někteří se obhajovali tím, že hájili německou vlast. Po kapitulaci Německa byl tento stát bez vlastní vlády, a proto zde vládly čtyři vítězné velmoci, USA, Sovětský svaz, Velká Británie a Francie.

2.1 Rozdělení Německa

Po skončení druhé světové války nebylo pro Brity největším nebezpečím Německo, ale Sovětský svaz, a proto se snažili o zakotvení západního Německa a jeho surovinových a hospodářských zdrojů. Došlo i k rozdělení mezi diplomaty a politiky a především Margaret Thatcherová silně nesouhlasila se znovusjednocením Německa.¹

Po krachu konference byl vývoj oddělen a tím urychlen se založením Hospodářské rady dvou zón a později i Parlamentní rady v zónách, které byly západní a Německé hospodářské komise ve východní zóně. Ústřední instituce se staly jak ve východním, tak i v západním Německu procesem oddělování. Po skončení kompetenčních sporů, získaly legitimitu zemské vlády a to jak ve volbách, tak i mezi ústředními správami. Na základě rozkazu SMAD, bylo úkolem sledovat činnost ústředních správ a tím zajišťovat celostátní hospodářské plánování. Mimo to se stala DWK důležitým nástrojem, který se týkal rozšiřování moci SED a rozdělení Německa. 2. sjezd SED se konal v září 1947 a hlavním cílem této strany bylo vyhlášení boje za sjednocení Německa. V Německu byla SED nazvána politickou silou, která měla za

¹ *Historici interpretují dějiny rozděleného Německa* [online]. 2009 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8953/14532/clanek/historici-interpretuji-dejiny-rozdeleneho-%20nemecka/>>.

úkol přeměnit Německo v jednotný demokratický stát. Jednotná socialistická strana se zabývá marxismem a snaží se tak řešit cestu k socialismu.²

Magistrát navzdory protestům frakce SED rozhodl, že v Berlíně budou platit obě měny do března 1949. Po komunistické demonstraci bylo přestěhováno sídlo městského zastupitelstva do Západního Berlína a to v září 1948. Dne 30. září prohlásilo masové shromáždění SED magistrát za sesazený a SMAD uznala nový magistrát v čele s Friedrichem Ebertem. Západní mocnosti ho neuznaly, a tak byly jeho pravomoci omezeny jen na Východní Berlín. 1. prosince 1948 se stal magistrát svobodně zvoleným a v roce 1946 měl své sídlo v Západním Berlíně. Roku 1948 se konaly nové volby na Západě, a tak došlo k rozdělení Berlína.³

USA, Francie a Velká Británie ovládly západní část Berlína v roce 1945 a SSSR jeho východní část. Rozdělo se i tak hlavní město Berlín ve vnitrozemí východní části Německa. V roce 1961 zatarasila NDR všechny cesty přes hranice města a středem postavila takzvanou Berlínskou zed'.⁴

Německo bylo rozděleno do čtyř okupačních zón i s hlavním městem Berlín. Berlín byl obklopen ze všech stran Sověty. Lidé měli nejistotu, jaké přístupové cesty budou mít západní spojenci k městu, které bylo obloženo sovětskou zónou. 24. června došlo k uzavření všech pozemních přístupových cest do Západního Berlína a nyní záleželo jen na Západu, jak se k tomu vyjádří a postaví. Stalin omezil dodávky elektrické energie do Západního Berlína a uhlí se tak stávalo nedostatkovým zbožím. Dále se pokračovalo ve stavbě mostu. Mezi touto dobou začala i politická jednání a to v tom směru, aby byla ukončena krize, ovšem nic se nevyřešilo. V roce 1949 byla blokáda zrušena. Tímto se naplnilo vzájemné sblížení mezi Západním Německem a USA. Konec blokády se stal vítězstvím Západu.⁵

23. června 1948 je blokáda západních sektorů Berlína, je postaven takzvaný letecký most a do západní části města jsou letadly přiváženy potraviny, léky, palivo a prostě vše, co lidé potřebují. Nakonec se SSSR smířil s tím, že Západní Berlín se nevzdal a dokázal žít dále, a proto blokádu ukončil.⁶

² WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 78.

³ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 80.

⁴ POCHYLÝ, M. a kol. *Dějiny světa*. Praha, 2003, s. 290.

⁵ *Blokáda Západního Berlína 1948-1949* [online]. 2004 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.valka.cz/clanek_10628.html>.

⁶ *Berlínská zed'* [online]. 2011 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/zed.htm>>.

Nacističtí činitelé zakazovali lidem útěk na Západ, ale sami se tímto neřídili, protože si sami pokusili zachránit si život. Němci, kteří zůstali, byli vyháněni ze statků a vesnic. Ze šestnácti milionů Němců, kteří byli vyhnáni nebo utekli sami, se 12,5 milionu dostalo na Západ. Ostatní se stali obětí znásilňování, vraždění, hladu a epidemií. Z pohraničních oblastí Československa bylo vyhnáno mnoho Němců. Ve třech okupačních zónách před válkou žilo 38 milionů lidí a dva roky po válce padesát milionů lidí.⁷

Aby mohl vzniknout západoněmecký stát, musela se spojit britská a americká zóna, která se nazývala Bizóna. I Francouzi připojili svojí zónu a ta byla přezdívaná Trizónie. V březnu 1948 byla založena banka německých zemí jako první centrální instituce, která měla tři západní zóny. Na placení se používala německá marka, která fungovala jen v Západním Berlíně. V květnu 1949 byla dosažena dohoda o volném cestování do Berlína. Němci měli velmi omezená práva cestovat do Berlína a z něho i pak vycestovat. Bez sovětské nebo východoněmecké kontroly se do Berlína bylo možné dostat pouze leteckými společnostmi třech západních spojenců. Během této první berlínské krize si Berličané zasloužili úctu Západu a tak byli Němci ze Západu lépe vnímáni. Zástupci parlamentu se sešli v Bonnu, a tak Bonn označili za hlavní město.⁸

V roce 1949 proběhla demokracie, která byla schopna zapustit kořeny pouze v západní části Německa. Základní zákon jako provizorium, trval na opětovném sjednocení v důsledku svobodného sebeurčení. Když po více než čtyřiceti letech skončilo rozdělení Německa, stal se Základní zákon v roce 1990 ústavou sjednoceného Německa.⁹

Baker si utužil bližší vztah s ministry zahraničí SRN a SSSR, a tak si dokázal prosadit americká stanoviska ohledně sjednocení Německa.¹⁰

Bush dokázal i přes demokratickou většinu v otázce sjednocení Německa získat podporu Sněmovny reprezentantů.¹¹

⁷ STÜRMER, M. *Německo 20. století*. Praha, 2005, s. 110.

⁸ STÜRMER, M. *Německo 20. století*. Praha, 2005, s. 118.

⁹ *Staat, Recht, Bürger in der Demokratie* [online]. 2013 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW:

<<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/politisches-system/main-content-04/staat-recht-buerger-in-der-demokratie.html>>.

¹⁰ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 14.

¹¹ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 17.

2.1.1 Studená válka a rozdělení Německa na dva samostatné státy

Počínajícím obdobím studené války nebylo ani tak důležité naplňování minulých dohod o Německu, ale hlavně šlo o to, jak si získat celé Německo pro své strategické záměry.¹²

Nejhorším symbolem studené války v Evropě se stalo rozdělení Německa a Berlína. Zatímco se Rakousko spojilo a bylo neutrální, tak o neutralitě Německa se v tomto případě nedalo ani mluvit.¹³

USA podporovaly faktické sjednocení Německa i Evropy, ale to pouze za podmínek, že znovusjednocené Německo bude patřit k Západní alianci. Britská ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová prohlásila, že jí současný stav Německa vyhovuje. Kohl na to ihned zareagoval tak, ať si NDR vybere sama vlastní budoucnost. Americký ministr zahraničí prohlásil, že uznává právo Německa na sebeurčení a postupné mírové sjednocení. Gorbačov souhlasil s tím, aby SRN a NDR si svoje záležitosti řešily samy, ovšem nechtěl připustit členství NDR v NATO. Ministři zahraničí v Ottawě, v polovině února se dohodli o možném sjednocení a to mělo probíhat formou diskuse.¹⁴

Takzvaná studená válka se odehrávala bez válek. USA a SSSR bojovaly pomocí vzájemného vyhrožování a posilování vzájemných vlastních ozbrojených sil. Obě země shromáždily obrovské arzenály jaderných zbraní. USA se staly vedoucím představitelem NATO, namířeným proti komunistickým zemím. A pak se SSSR stal vedoucím Varšavské smlouvy a to se týkalo států východní Evropy, které podporovaly komunismus.¹⁵

Sovětský svaz se snažil upevnit svou sféru vlivu pomocí podpory komunistických stran a prostředků policejního státu. Americko-sovětské střety zájmů, které se nacházely v Iránu, v Řecku a v Turecku, zaznamenaly v letech 1946-1947 začátek studené války, i když se oba státy ve skutečnosti snažily vyvarovat válce.¹⁶

Protože se vztahy dřívějších spojenců prudce zhoršovaly, a tak nebylo možné realizovat plán pro budoucnost Německa. Časem se postupně rýsuje nová americká strategická linie i pro Německo. Formuje se postupně, dále vyšlo najevo, že ale nelze

¹² ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 20.

¹³ *Znovusjednocení Německa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm>.

¹⁴ *Velmoci a sjednocení* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm#Svobodné_volby_v_NDR>.

¹⁵ POCHYLÝ, M. a kol. *Dějiny světa*. Praha, 2003, s. 290.

¹⁶ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 331.

nadále spoléhat na trvalejší spolupráci se Sovětským svazem v německé otázce, protože se vlastně v ničem neshodnou, ať už se jedná o maličkosti, či konečné záměry. Politika USA měla pozitivně získat Němce, aby byl rychleji překonán hospodářský, sociální a politický rozvrat.¹⁷

Situace rozděleného státu bránila uskutečnění cíle zahraniční politiky SRN a znovusjednocení Německa. Vše na dosažení jednoty se oddalovalo. Nová východní politika se snaží uvolnit mezinárodní napětí a tím i zajistit účast na spolurozhodování o německé otázce. Rozhodujícím faktorem se stal vývoj vzájemných vztahů mezi Východem a Západem, který ovlivňoval uskutečnění tohoto cíle.¹⁸

V roce 1949 vedla ke vzniku SRN a NDR politika vítězných mocností ve studené válce. Stanoviska dalších spojenců z NATO byla k jednotě Německa buď zdrženlivá anebo odmítavá. Francouzi i Britové byli naštvaní tím, že Kohl neprojednával svůj plán ani s jedním ze spojenců NATO. A ti si znovu připomněli práva vítězných velmocí z druhé světové války, která ještě přetrvávala. Obě velmoci upřednostňovaly udržení stávajícího státu i zachování NDR. Jejich strategie se lišily.¹⁹

V členství sjednoceného Německa v NATO byla Británie mnohem více rozhodná než Francie a to v oblasti překonání bloků celoevropským bezpečnostním systémem. V Polsku nebylo nic zmíněno o uznání hranic s Polskem, a tak vznikla myšlenka, že by se znovu mohla řešit teritoriální otázka o sjednocení Německa.²⁰

V roce 1949 byly založeny dva německé státy, které rozdělily německou zemi. Mezi nimi ležela hranice, která byla pojmenována železnou oponou, která rozdělovala Německo na Západ a Východ, svobodný svět a demokracii od diktátorství a komunismu. Po skončení bojů byla administrativa rozdělena na zóny a nebyla řízena centrálně. Dalším faktorem rozdělení byly obavy Američanů ze sovětské hrozby. Britové navrhli, aby bylo Německo rozděleno tak, aby odpovídalo původní okupační zóně. V dubnu 1946 se britské ministerstvo zahraničí rozhodlo, aby byly západní Německé země posíleny proti komunismu.²¹

¹⁷ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 21.

¹⁸ MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1991*. Praha, 2000, s. 7.

¹⁹ MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. Praha, 2000, s. 13.

²⁰ MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. Praha, 2000, s. 14.

²¹ FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 128.

14. června 1947 založili Sověti na Západě německou ekonomickou komisi, která v březnu 1948 převzala kontrolu nad celou ekonomikou sovětské zóny. Po založení SRN byla formálně založena NDR. První ústava NDR byla upravena v roce 1968 a 1974 tak, aby odpovídala východoněmeckému politickému životu, a aby se tak zabránilo znovusjednocení. Politici slibovali, že touží po sjednocení, ale tyto sliby byly tak neupřímné, že ponechali své východní příbuzné osudu. Budovali ekonomický řád a nový politický systém pro část národa v západním státě a vůbec se nesnažili zabránit či změnit kurz vývoje.²²

V roce 1951 se šest zemí dohodlo, že bude založena první nadnárodní evropská instituce, takzvaná Montánní unie. Průběžnou agendu vyřizoval takzvaný Vysoký úřad, který byl kontrolován zvláštním parlamentem, a který byl sestaven z poslanců jednotlivých členských států. Ještě než si Vysoký úřad ve svém sídle v Lucemburku zahájil činnost, šestka si i stanovila další cíle a to politický a vojenský. Na mušce byl projekt evropského politického společenství. V květnu 1952 uzavřela šestka smlouvu o Evropském obranném společenství, která měla tvořit německé vojáky v rámci sjednocené armády a tím ztratila evropská politika půdu pod nohama. Účast na společné evropské armádě vůbec nepřicházela v úvahu. To znamenalo pro francouzské nacionalisty a euroskeptiky odmítnutí Evropského obranného společenství. Komunisti, kteří získali v národním shromáždění většinu, byli proti tomu, aby došlo k evropskému sjednocení. 30. srpna 1945 francouzské národní shromáždění odmítlo Evropské obranné společenství. Pro evropské sjednocení to byl závažný krok zpátky.²³

Vřelé přátelské vztahy mezi Ronaldem Reagenem a Michaiilem S. Gorbačovem snížily napětí studené války. Oba státníci se vzájemně dohodli, že zlikvidují jaderné střely středního doletu. V roce 1989 umožnil Gorbačov komunistickým státům ve východní Evropě, aby si zvolily demokratické vlády. V roce 1991 se SSSR rozpadl na 15 republik. Byl konec studené války. Roku 1999 se staly členy NATO Maďarsko, Polsko a Česká republika.²⁴

Sjednocení proběhlo za všeobecného souhlasu Němců a tím vyvrcholilo překonání studené války. Studená válka se stala dlouhým a vyčerpávajícím zápasem, který probíhal mezi dvěma bloky, které byly řízeny SSSR a USA.²⁵

²² FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 130.

²³ STEINBACH, G. *Osudové dny Evropy*. Praha, 2003, s. 154.

²⁴ POCHYLÝ, M. a kol. *Dějiny světa*. Praha, 2003, s. 291.

²⁵ *Konec studené války* [online]. 2003 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.valka.cz/clanek_1232.html>.

2.2 Berlínská zeď

13. srpna 1961 došlo k výstavbě Berlínské zdi. Po příkazech Ulbrichta a Honeckera začali vojáci natahovat ostnatý drát přes Berlín a byla tak vytvořena podél hranice zeď. Na lidi, kteří se snažili utéci, stříleli vojáci. SED oslavovala zeď jako antifašistickou hradbu. Lidé, kteří se snažili utéct a byli zadrženi, tak jim hrozily kruté tresty.²⁶

Vojáci NDR začali zatloukat prkny Braniborskou bránu, která byla symbolickou vstupní bránou na Východ. Byly vidět transparenty a plakáty, které měly chránit Východ před západními agresory. Na obou stranách hranice se shromáždily davy lidí. Na Západ uniklo 4130 uprchlíků a 800 z nich, co byly postaveny barikády. Během několika dní se dostavili další vojáci NDR a byly nataženy dráty a hraniční zátarasy byly zesíleny. Vláda NDR oznámila, že se staví antifašistická ochranná zeď, aby ochránila socialistický stát. Obyvatelé Západního Berlína přecházeli přes přechody, avšak se museli legitimovat. Někteří to tak dělali proto, aby pomohli svým přátelům, známým a rodinám na Západ.²⁷

Nastala všeobecná krize východního Německa, a tak se dostavily hospodářské problémy a kolektivizace zemědělství. Koncem roku 1960 došlo k novým sporům mezi státem a církví. Krize se velmi prohloubila a 53 000 obyvatel Východního Berlína a z okolních obcí, kteří ještě pracovali v Západním Berlíně, byli vystaveni násilí.²⁸

Když byl sestřelen americký špionážní letoun nad SSSR v květnu 1960, došlo tak k výraznému napětí mezi velmocemi. Jedním z důsledků skončení berlínské krize, byla stavba zdi. Avšak tato krize SED nepřinesla ani tolik potřebné rozšíření jejího akčního prostoru, ani žádoucí mezinárodní uznání. Tvrdá politika vedení východního Německa uvedla do pohybu uprchlíky. Soudy tvrdily, že bdělost a tvrdost proti nepřátelům našeho zřízení významně zajišťují a upevňují tak budování socialismu. Vládě se nelíbily převaděčské akce, a proto se snažila bojovat proti uprchlickému hnutí.

²⁶ *Mauerbau* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW:

<<http://www.hdg.de/leipzig/ausstellungen/dauerausstellung/rundgang/mauerbau/>>.

²⁷ RÖTTMAN, GORDON, L. *Berlínská zeď a vnitroněmecká hranice 1961-89*. Praha, 2009, s. 33.

²⁸ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 181.

Mnoho občanů bylo při útěku zatčeno a zároveň dostalo přímé tresty, ovšem další uprchlíky to neodradilo a klidně ve své činnosti pokračovali dále.²⁹

Společnost a politika v Německu se hluboce proměnily díky Berlínské zdi. Do té doby, než byla postavena zeď, se povídalo o Němcích, že žijí ve dvou čekárnách. Západní část země byla nucena přijmout NDR a ta se stala skutečností politického života. Ke sjednocení mělo dojít tak, že by Východ podlehl přitažlivosti a váze Západu a pomohla by mu tak americká moc a evropská ekonomická záplata. Toto bylo definováno jako politika síly. Dostat se ze západní části Berlína do východní, byl velký problém pro všechny, až na jednotlivé příslušníky spojeneckých armád, kteří přecházeli přes kontrolní stanoviště. Němci museli o povolení žádat dlouhou dobu předem. Sověti se chovali k Berlíňanům jinak než k západním Němcům a tím chtěli naznačit, že Západní Berlín k západnímu Německu nepatří. Pokud západní Němci chtěli navštívit východní část, museli se podrobit dlouhým frontám, prohlídkám, výslechům a toto pro ně bylo velmi ponižující.³⁰

Pokud se někteří pokoušeli překonat zeď nebo pohraniční plot, podařilo se to jen málo komu a mnozí z nich byli zastřeleni. Spousta jiných lidí cestovala přes Rumunsko a letoviska u Černého moře a to s pomocí falešných pasů. Obyvatelé si najali pomocníky, kteří riskovali svoje životy pro peníze. Chruščov zmírnil doktrínu třídního boje a poslední bitvy, začal hovořit, jak o koexistenci se Západem. Západ zase začal brzy mluvit o dvou stranách bezpečností politiky, které se týkaly zastrašování a zmírňování napětí. Tuto lekci získaly oba tábory a to během berlínské a kubánské krize, kterou charakterizovaly jak ústupky na obou stranách, tak i horkou linku, která spojovala Washington a Moskvu a tím se mělo předejít nedorozuměním Berlína, Vietnamu a Blízkého Východu. Základem pro dlouhý a následující jaderný mír se stala jistota vzájemného zničení. Ohrožení křehké rovnováhy bylo způsobeno tím, že Sověti rozmístili přesné střely středního doletu a ty měly zrušit vazby mezi Německem a Západem a vyvážit tak americkou politiku rozsáhlého zastrašování. Mezi supervelmocemi docházelo k různým změnám a to ve státních orgánech Spolkové republiky. Wehner vyhlásil podporu SPD Adenauerově západní politice. Wehner se snažil o to, aby byla jeho strana schopna vlády po dlouhém putování ideologickou pouští. Následkem bylo to, že se ocitla ve stále větších konfliktech, jak s levicovými

²⁹ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 183.

³⁰ STÜRMER, M. *Německo 20. století*. Praha, 2005, s. 127.

intelektuály, tak se stranickou mládežnickou organizací a se studentskými aktivisty. Někteří z nich byli vyhozeni ze vzdělávací a školské politiky, protože se jim více podařilo ovlivnit stát než SPD.³¹

Východní Berlín se snažil uprchlíkům zatarasit jedinou díru v plotu a to provždy, aby nemohli utéci do západního Německa. Nejprve tam byla postavená provizorní nízká zídka s ostnatým drátem, ale do roku 1980 byla hranice obklopena čtyřtunovými betonovými bloky, které jsou tam dodnes.³²

Během dvou let se mnoho lidí pokusilo o útěk, ale bylo to stále těžší a těžší, mnoho lidí bylo odsouzeno a to například k trestu smrti, nebo na doživotí a spousta lidí byla při útěku zastřelena.³³

Západní Berlín se stal trnem v oku pro NDR. Sověti se snažili oddělit město od Západu. V listopadu 1958 nabádal stranický vůdce Nikita Cruščov Západní Berlín, aby uzavřel mírovou smlouvu s NDR. Západní mocnosti se strachují, že status Západního Berlína ohrožuje životaschopnost a bezpečnost města. Obyvatelé Berlína mají neustálý strach a starosti o svoji budoucnost. V červenci a srpnu 1961 se více než 77 000 lidí nepodařilo z Východního Berlína a NDR utéci na Západ.³⁴

Spolková republika a západní mocnosti musely tento akt vydržet i přes násilí, které následovalo, i když se protest západních spojenců proti stavbě zdi zcela minul účinkem. Ve Spolkové republice probíhala kampaň voleb do Spolkového sněmu, avšak to nikdo nechtěl zbytečně dramatizovat a tím i odradit obyvatele od spontánních akcí. Willy Brandt, starosta Berlína nesouhlasil s demonstrací a věděl, že by její účastníci rádi zbourali postavené ploty a závory. Spolkový kancléř Adenauer se snažil vše uklidnit a 16. srpna již navštívil rozdělený Berlín. Západní spojenci už o blokádě věděli, prostřednictvím zpráv tajné služby.³⁵

U zdi se shromáždily velké davy lidí, ale hraničáři se chovali klidně, protože nedostávali žádné povely. Nakonec došlo k vítězství a po 28 letech přestala být

³¹ STÜRMER, M. *Německo 20. století*. Praha, 2005, s. 128.

³² *9. listopad-den, kdy padla Berlínská zeď* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/>>.

³³ *Berlínská zeď* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/zed.htm>>.

³⁴ *Mauerbau-Nervenkrieg* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.hdg.de/leipzig/ausstellungen/dauerausstellung/rundgang/mauerbau/>>.

³⁵ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 375.

Berlínská zeď symbolem utrpení a nyní se stala místem vítězství, oslav a lidského přátelství. V brzké době byla zeď rozebrána.³⁶

Německo bylo na Východě ovlivněno komunistickým režimem natolik, že bylo zakázáno hovořit o Německu, jako o celku, ať už se jednalo o hymny, pasy, občany NDR nebo ústavy. Kdežto na Západě se hovořilo o podstatě národa a o jednom národu ve dvou státech. Protože došlo ke zvýšení cen ropy, nastala energetická krize. Došlo k velkým změnám, což se týkalo a dotklo mnoha lidí. Energetická krize se stala pro Němce užitečným šokem. I přes obrovské vládní deficitní výdaje, nezaměstnanost neustále rostla. Roku 1982 dosáhl počet nezaměstnaných dva miliony. Byly zvýšeny mzdy a zaměstnavatelé snižovali počty pracovních míst nebo přemísťovali výrobu do zahraničí.³⁷

13. srpna 1961 rozhodly úřady NDR, že uzavřou hranice mezi Východním a Západním Berlínem a také mezi Západním Berlínem a okolním územím NDR a zůstalo tak otevřeno jen 13 oficiálních přechodů.³⁸

Protože byla uzavřena hranice, došlo k přerušení dopravy mezi Západním a Východním Berlínem. Brandenburgská brána, která byla ještě otevřena, ale 14. srpna již uzavřena východoněmeckými úřady. Lidová ozbrojená policie tak zaujala pozice na východoněmecké straně brány.³⁹

Na hraniční přechody se dostavilo tisíce lidí, brány byly otevřeny všem, a tak lidé mohli navštívit západní části města. I přestože byli rozděleni čtyřicet let, tak se většina lidí brala jako jeden národ.⁴⁰

Mezi Východem a Západem se může přes Berlín volně procházet, a tak veškerá inteligence NDR opouští svoje domovy a cestuje tak na Západ. Lidé na západní straně, kteří se pokusili odstranit bariéry z ostnatého drátu, bylo jim pohroženo bajonetou a byla použita i vodní děla a na větší davy lidí byly namířeny kulomety.⁴¹

Občané NDR už mohli svobodně cestovat do SRN a do Západního Berlína. Vedení umožnilo občanům NDR, že už mohli svobodně cestovat do SRN a do

³⁶ *Berlínská zeď* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/zed.htm>>.

³⁷ STÜRMER, M. *Německo 20. století*. Praha, 2005, s. 132.

³⁸ *Co předcházelo stavbě Berlínské zdi* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.berlinska-zed.ic.cz/pred_zdi.htm>.

³⁹ *Co předcházelo stavbě Berlínské zdi* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.berlinska-zed.ic.cz/pred_zdi.htm>.

⁴⁰ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 127.

⁴¹ *Berlínská zeď* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/zed.htm>>.

Západního Berlína. Ten, kdo nechtěl pochopit současnou situaci dvou německých států, chtěl, aby situace NDR byla znejistěna.⁴²

Nastala doba, kdy se lidé v NDR nemusí bát svobodně vyjadřovat, mít své názory na skutečně svobodný tisk, svobodné ustavování odborů a vlastně, jak to odpovídá Chartě Spojených národů a lidským právům na svobodné, přímé a tajné volby.⁴³

Všechny změny přinášejí určitou míru nedůvěry. Pokud by došlo k úspěchání událostí, bylo by to určitě špatné. Kohl si vážil vztahu mezi Sovětským svazem a SRN, protože se vztahy vyvíjely na vysoké úrovni a byly obzvláště cenné. V NDR se objevila hlavní potíže, která se týkala psychologického rázu. Honecker neuznával jakékoliv reformy, a tak nastala pro nové vedení obtížná situace. Obyvatelstvo ztratilo v SED veškerou důvěru.⁴⁴

Kohl prohásil: „*My všichni jednáme pod vlivem událostí v Berlíně a v NDR. Přijímáme s pohnutím fakt, že se Berlínská zeď konečně otevřela pro naše krajany, že na hraničních přechodech a všude ve městě si lidé naplnění radostí padají do náručí.*“ Hovořilo se o předpokladu sjednocení a svobodného výkonu práva na sebeurčení. Svoboda byla, je a bude jádrem německé otázky. „*Každé rozhodnutí, které naši krajané v NDR učiní, budeme samozřejmě respektovat.*“ Německá otázka lze řešit tak, že Německo bude ve shodě se sousedy.⁴⁵

Vrcholem revolučního vývoje bylo 9. září 1989, kdy padla Berlínská zeď. Jedni občané NDR byli rádi, že mohou opustit stát, který jim odpíral svobodu cestování, a druzí zase hlásali, že chtějí zůstat v NDR. A přes tento velký dvojitý nápor se bezpečnostní opatření zborila, a tak se vše připravovalo na sjednocení Německa. Na začátku roku 1989 v Německu, jak na Západě, tak i na Východě, nikdo nepočítal s tím, že by 40. výročí NDR bylo poslední anebo že by Berlínská zeď zmizela a obě dvě části Německa se znovusjednotily. 12. září 1990 došlo ke smlouvě dva plus čtyři, cestě ke znovusjednocení Německa.⁴⁶

Když padla Berlínská zeď, tak kancléř Helmut Kohl prohlásil svůj záměr, aby došlo ke sjednocení obou částí německého státu. 28. listopadu 1989 Kohl seznámil

⁴² KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 131.

⁴³ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 133.

⁴⁴ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 143.

⁴⁵ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 145.

⁴⁶ *Ein Prozess ohne historisches Vorbild* [online]. 2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/deutsche-einheit/main-content-020/ein-prozess-ohne-historisches-vorbild.html>>.

poslance s takzvaným Desetibodovým plánem, který měl za úkol znovusjednotit Německo. 12. dubna 1990 byl zvolen Lothar de Maiziere, který s Kohlem řešil důležitá jednání o obou německých státech. Ve smlouvě byly upraveny vztahy mezi oběma republikami a vše se řídilo Ústavou SRN.⁴⁷

2.3 Německá demokratická republika

Postoj USA se změnil až s vývojem NDR a ta zatím demokratické reformy nejen odmítala, ale i kritizovala. Mnoho východních Němců přes ČSSR utíkali do Maďarska, aby se co nejrychleji dostali do západního Německa.⁴⁸

Ve východoněmeckých městech probíhaly velké demonstrace proti režimu a dne 17. října odstoupil z vedení SED Erich Honecker.⁴⁹

Otevření německo-německé hranice ve Východním Berlíně bylo velkým překvapením nejen pro Sovětský svaz, ale i pro všechny západní mocnosti včetně USA. Gorbačov rozhodl nezasahovat NDR silou, i když toto prosazoval krizový štáb.⁵⁰

Krise, která vznikla kolem Berlína, zostříla mezinárodní vztahy. Velký boj o Západní Berlín se stal velkou zkouškou. Generál Clay navrhoval, že by měl Západ na tuto situaci reagovat silou a vojensky bojovat o obnovení přístupových cest v západním sektoru Berlína přes Sovětskou okupační zónu. Však musel zvítězit zdravý rozum, a tak nenechat obyvatelstvo západních sektorů na pospas, ale zároveň být plný odhodlání, neustoupit před formou Sovětského vydírání.⁵¹

Adenauer pochopil, že mezinárodní vztahy a vztahy mezi Západem a Východem jsou bezvýhodné a obával se, aby nedošlo k válce či k Sovětské agresi na Západ. Proto především požádal USA o poskytnutí bezpečnostních záruk pro západní část Německa. Sovětská politika se snažila vše komplikovat v západních částech Německa.⁵²

Vedení SSSR v Moskvě si velmi dobře uvědomovala, jaká nastala výbušná situace v NDR, a proto vyvinula na NDR nátlak, aby byla uklidněna situace. Avšak k uklidnění situace v žádném případě nedošlo a nevedlo k tomu ani vyhlášení

⁴⁷ *Události po pádu Berlínské zdi* [online]. 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW:

<<http://icv.vlada.cz/cz/tema/znovusjednoceni-nemecka-3--rijna-1990-76539/tmplid-560/>>.

⁴⁸ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 24.

⁴⁹ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 25.

⁵⁰ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 29.

⁵¹ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 30.

⁵² ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 37.

výjimečného stavu, kdy byli lidé nespokojeni a hlásali hesla například: „*Chceme svobodné volby, pryč s diktaturou SED.*“ Protože vedení NDR si nevědělo už rady s touto situací, poprosilo Sovětské vojenské velení o pomoc. Proti povstalcům zaútočily tanky, bylo usmrceno 200 lidí a 13 tisíc účastníků bylo zatčeno, a proto další nepokoje byly potlačeny.⁵³

Objevují se i stranické pozice, kdy vycházejí na povrch další rozdíly a mimoto i konflikty mezi západními a východními Němci, které byly přerušeny přechodem rozpadající se NDR do procesu znovusjednocení a to na podzim a v zimě 1989 až 1990. Po revoluci tento převrat probíhal celkem pokojně, i když to mnoho dotčených lidí tak nevidělo.⁵⁴

Na zasedání Spolkového sněmu a to 7. 9. 1949 bylo vyhlášeno zřízení SRN. Všechny základní problémy, které vznikly při jeho existenci, však teprve začínaly.⁵⁵

Cílem SSSR v berlínské otázce bylo to, že se snažili vytlačit západní mocnosti ze Západního Berlína, dále likvidovat jeho čtyřmocenský statut, anebo alespoň dosáhnout jeho neutralizace. Chtěla zbavit západní mocnosti všech práv k Západnímu Berlínu a připojit ho k NDR. Snažila se vysvětlit, že hodlá akceptovat jejich zájmy a zájmy obyvatelů Západního Berlína. Vlády západních mocností samozřejmě nesouhlasily s formou ultimát a hrozeb, které jim hrozily od SSSR.⁵⁶

V březnu 1959 vystoupila SPD s plánem, kde se řešily problémy Západního Berlína. Ke sjednocení Německa mělo dojít v klidu, s přijatelným způsobem a dále SRN a NDR se měly zřeknout atomových zbraní a chtěly, aby odešla vojska NATO z německého území.⁵⁷

V NDR se otevřené hranice staly vůči Západnímu Berlínu terčem velkých problémů, mezi NDR a SRN vedl hlavní kanál, kudy se konaly masové útoky nespokojených obyvatel NDR. Znamenalo to pro NDR velkou katastrofu, protože utekla spousta kvalifikovaných pracovníků, odborníků, lékařů.⁵⁸

⁵³ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 38.

⁵⁴ *Ein Prozess ohne historisches Vorbild* [online]. 2013 [2013-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/deutsche-einheit/main-content-020/ein-prozess-ohne-historisches-vorbild.html>>.

⁵⁵ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 38.

⁵⁶ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 76.

⁵⁷ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 80.

⁵⁸ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 87.

Západní Berlín poskytl pro tyto uprchlíky připravená zařízení a po těchto útěcích vedení NDR začalo přemýšlet o různých opatřeních, která by zabránila dalším útekům do SRN. Touto přípravou plánu se zabýval Erich Honecker.⁵⁹

Obyvatelé NDR si žili celkem jako by v blahobytu, i když život v něm nebyl nijak snadný. Země měla spousty výhod při obchodu s ostatními státy komunistického bloku v rámci RVHP. Avšak obyvatelstvo pociťovalo naprostou nesvobodu vycestovat na Západ či do Jugoslávie, bylo zcela nemožné.⁶⁰

I po smrti Waltera Ulbrichta 1. srpna 1973 trvala NDR ve vztahu ke Spolkové republice na své separační politice. Vládě NDR se nelíbilo, že došlo k výrazným zlepšením vztahům mezi oběma německými státy. Východní Německo upřednostňovalo jednotu německého národu a tím i společné dějiny a kulturu. Dále poukazovalo na rozdíly v politice a ve společenském systému. Ústava NDR byla pozměněna v roce 1974 a bylo tam zdůrazněno velké spojení se Sovětským svazem. V roce 1976 se dostal do funkce hlavy státu Erich Honecker. V roce 1971 převzal funkci prvního tajemníka ústředního výboru SED, která byla rozhodující z politického hlediska.⁶¹

NDR, která vznikla z okupační zóny, byla závislá na vítězné mocnosti. Manévrovací prostor nové vlády tak zůstal omezený. V roce 1949 došlo k rozpuštění Sovětské vojenské správy a tím byla převzata i její politická funkce. Sovětské kontrolní komise měla tak rozsáhlé kompetence, že řídila vládu východního Německa podle vůle Sovětského svazu. Politici z východní části Německa očekávali další sovětskou podporu. Založená NDR byla označena jako zásadní obrat v evropských dějinách.⁶²

28. března 1950 došlo na schůzi Bloku k prudkým sporům. SED však trvala na tom, aby se volby do Lidové sněmovny a zemských sněmů konaly se společným programem a pod jednotnou kandidátkou všech stran a masových organizací Národní fronty. 13. března 1950 Saský zemský Blok požadoval společný volební program a 20. dubna se vyslovil i pro společnou kandidátku. Po bouřlivých diskusích a změnách v CDU a LDP přijal Blok 16. května zcela jednomyslně společnou kandidátku Národní fronty demokratického Německa pro volby 15. října 1950. Tím došlo k dokončení likvidace stranicky pluralistního státu.⁶³

⁵⁹ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 88.

⁶⁰ *Pád východního Německa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/pad_ndr1.htm>.

⁶¹ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 415.

⁶² WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 100.

⁶³ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 106.

18. května obě strany podepsaly takzvanou státní smlouvu o hospodářské, měnové a sociální unii, a tak v platnost vstoupila německá marka jakožto jediné platidlo NDR. Východoněmecký premiér požadoval připojení hymny NDR k stávající německé. Německo svým sjednocením získalo suverenitu.⁶⁴

Německé sjednocení má vnitřní a vnější oblast. Kohl potřeboval pro sjednocení Německa souhlas především svých sousedů a to z toho důvodu, má-li mít šťastnou a mírovou budoucnost.⁶⁵

12. září podepsali ministři zahraničí Spolkové republiky, NDR, Francie, Velké Británie, Sovětského Svazu a Spojených států závěrečnou smlouvu 2+4, která ukončila celkové znovusjednocení Německa. Smlouva nabyla platnosti 15. března 1991. 3. října 1990 bylo Německo znovusjednoceno a o půl roku později získalo plnou suverenitu.⁶⁶

2.3.1 Politická oblast NDR

Vztahy mezi Východem a Západem byly během studené války napjaté. Erich Honecker a Helmut Kohl se dohodli na návštěvě v roce 1987 na konstruktivní spolupráci, ačkoliv měli různé názory na zásadní otázky. Kohl pochyboval o tom, že by s Gorbačovem mohl probírat otázku o znovusjednocení Německa.⁶⁷

Američané považovali úspěch aliance jako úspěch politiky USA. Amerika se bála, že pokud dojde k vítězství SPD ve východoněmeckých volbách, bude ohroženo členství sjednoceného Německa v alianci. Východní i západní Němci byli pro německou neutralitu, ale německá levice s tím nesouhlasila, a proto bojovala proti členství sjednoceného Německa v NATO.⁶⁸

Plánovaný květnový termín voleb se neuskutečnil ve východním Německu, ale byl posunut na 18. března. Joachim Gauck dostal významnou roli zmocněnce spolkové vlády pro zacházení se spisy tajné policie, Stasi.⁶⁹

⁶⁴ *Německo-německá jednání a znovusjednocení* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm>.

⁶⁵ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 230.

⁶⁶ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 120.

⁶⁷ *Politické situace v Evropě před německým znovusjednocením* [online]. 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://icv.vlada.cz/cz/tema/znovusjednoceni-nemecka-3--rijna-1990-76539/tmplid-560/>>.

⁶⁸ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 80.

⁶⁹ *Svobodné volby v NDR* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm>.

Vládnoucí SED vznikla sloučením komunistické strany a sociální demokracie. Nastolila v zemi tvrdou diktaturu. Vztahy se západním Německem byly velmi chladné a špatné, ani východní politika neobměkčila spolkového kancléře Brandta a ani Erich Honecker nemínil povolit svoji diktaturu za žádnou cenu, znamenalo to pro východní Německo velmi těžký život.⁷⁰

NDR nebyla státem jedné strany, nýbrž více stran. S komunistickou SED byly ještě 4 menší strany a to CDU, NDPD, LDPD a DBD. Těmto stranám bylo přiděleno určité množství křesel v parlamentu jako masové organizace, které měly více členů než určité strany.⁷¹

Hlavní stranou se stala SED. V NDR se nacházely dvě struktury, jedna byla státní, která měla spoustu úrovní moci a rozhodování a druhá byla stranická, která byla založena na demokratickém centralismu. Při vzniku NDR bylo jasné, že vztahy států a strany se poněkud zkomplikovaly, každý bojoval o svoji moc, a tak docházelo k velkým problémům. SED byla začleněna v ústavě NDR a to v roce 1968, stala se vedoucí rolí dělnické třídy, kterou vedla marxisticko-leninská strana. O NDR se mluvilo jako o existujícím socialismu. V roce 1989 se nám dokázalo, jak si vedení strany nechtělo přiznat, že mají problémy a neřídilo se radami státních poradců a bylo to proto, že na nejvyšších místech strany a vlády se nechalo mnoho stejných lidí a nic se neměnilo.⁷²

Podle článku 48 ústavy NDR byla Lidová sněmovna nejvyšším orgánem státní moci v NDR s výhradním právem zákonodárným a ústavodárným. V březnu 1990 měla Lidová sněmovna 500 poslanců, kteří byli voleni podle jednotné kandidátky. 66 poslanců z Východního Berlína bylo voleno přímo. Všechny politické strany se hlásily k socialistickému, společenskému zřízení a zastupovaly zájmy těch vrstev občanů, které reprezentovaly. 7. října 1949 měla SED v Národní frontě převládající vliv a to bylo důsledkem zakotvené vedoucí úlohy SED, jak ve státě, tak i ve společnosti. V Německu bylo ministerstvo státní bezpečnosti založené v roce 1950, mělo mnoho agentů a odpovídalo za vnitřní bezpečnost NDR.⁷³

Předsedou byl znovu zvolen Gerald Götting. Dvacet tisíc členů CDU byli jako funkcionáři státní správy a jako poslanci.

⁷⁰ *Realita 70. let* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/pad_ndr1.htm>.

⁷¹ FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 191.

⁷² FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 193.

⁷³ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 350.

Před 10. sjezdem se občané NDR ptali, jak to vypadá se samostatností ostatních čtyř stran a mezitím média začala informovat, že strany Bloku také připravovaly sjezd SED. V osmedestých letech začaly strany Bloku představovat spolehlivou oporu diktatury SED. Ještě více tlačily na vrstvy obyvatelstva, které se zatím neztotožnily s politikou SED. Stejnou roli plnily také masové organizace, kde SED mohla lépe prosazovat svůj vliv a to za pomoci stranických skupin. FDJ s 2,3 miliony členů nadále fungovala jako bojová záloha strany. Jedenáctý parlament FDJ se snažil získat mladé dělníky, ale to se mu nepodařilo. Mládežnický parlament se řídil radami posledního sjezdu SED. Polský demokratizační proces s tímto nesouhlasil a vystupoval proto zcela otevřeně. Masové organizace takto hlásaly všechno dále pomocí SED.⁷⁴

2.3.2 Ekonomická oblast NDR

Podle vzoru SSSR bylo v NDR zavedeno plánované hospodářství, které bylo řízeno centrálně, a cíle byly politicky motivovány. Stát vlastně řídil a kontroloval všechny hospodářské činnosti. NDR spolupracovala s ostatními státy východního bloku, kde rovněž fungovalo plánované hospodářství, a NDR spolupracovala s RVHP. V hospodářském plánování byly důležité výhledové plány, které se měly uskutečnit pomocí několikaletých ročních plánů. Ve stanoveném období se plánování týkalo především přidělování výrobních faktorů a popřípadě regionů. Celkový plán se dělil na dílčí plány a jednotlivé plány. Cílem prvního pětiletého plánu NDR bylo zdvojnásobit průmyslovou výrobu a odstranit následky válečného ničení. Hlavně byl obnovován a budován energetický průmysl, těžký průmysl a strojírenství a oproti tomu byl spotřební průmysl velmi zanedbáván. I přesto plánovaných cílů u průmyslu základních surovin nebylo dosaženo.⁷⁵

Když byla vybudována Berlínská zeď, tak došlo ke změně života v NDR. Ustal trvalý odchod obyvatelstva, který zapříčinil hospodářský vývoj. Lidé, kterým se nepodařilo odejít přes hranice do Západního Berlína, se museli snažit řešit situaci, která zde nastala. Museli se vyrovnat i s režimem. I stranické vedení mělo pochopení pro obyvatele a snažilo se k nim být vstřícné, aby s nimi spolupracovali. V roce 1963 byl zaveden reformní nový ekonomický systém, kde měl být každých pět až sedm let sestaven výhledový plán.

⁷⁴ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 270.

⁷⁵ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 361.

Měl společně s nižšími orgány vypracovat odpovídající roční plány. Toto bylo důležité pro sdružení národních podniků, neboť mohly mít větší volnost v jednání a odpovědnosti, a tak mohli pracující více motivovat mzdou a prémiei podle pracovních výkonů. To vše znamenalo pokus o překonání těžkostí centrálně plánovaného hospodářství a to dle prvků hospodářské soutěže. Díky ekonomickému systému došlo v NDR k rychlé hospodářské stabilitě, a proto NDR se stala na pozici jako druhá nejsilnější průmyslová mocnost v okruhu RVHP. Díky potížím růstu byly hospodářské reformy pozastaveny a to ve prospěch zesíleného centrálního plánování.⁷⁶

SED vyvolala změnu ekonomické politiky a sama o ní rozhodla. SED usilovala o zásadní reformu ekonomického systému. Nastala zde velká krize, hospodářství procházelo jednou reorganizací za druhou. Sovětský svaz přiměl SED, aby začala hledat nové metody. Spoléhalo především na větší hmotnou zainteresovanost pracujících a na zvýšení produktivity práce. Roku 1962 se v Moskvě sešli první tajemníci komunistických stran státu RVHP, kde se projednávaly návrhy spolupráce ohledně ekonomiky. Ulbricht chtěl vytvořit myšlenku jednotného hospodářského organismu RVHP a později všech států světové socialistické soustavy, a proto se chopil iniciativy v NDR. V červnu 1963 Rada ministrů oznámila nový ekonomický systém plánování a řízení, který měl zabránit úpadku. Sdružené podniky řídily jednotlivá odvětví na základě centrálního plánování. Sdružením národních podniků došlo k velké spoluzodpovědnosti, a tak se měla povzbudit i iniciativa.⁷⁷

2.3.4 Sociální oblast NDR

Literatura a kultura v obou republikách mezi lety 1949-1989 měly velmi odlišný vývoj. Tyto odlišnosti se staly jak podmínkou, tak i odrazem rozdílných sociopolitických systémů v obou státech. Přístup režimu ve východním Německu ohledně literatury a obavy z vlivu různých autorů se velmi razantně měnily až do roku 1989, pak nastal návrat mnoha levicových autorů z nacistického exilu. Nacházelo se zde mnoho nadějí a očekávání, která se mnohdy ani nesplnila. V této době mezi velké symboly patřila Anna Seghersová a Johannes Becher. Dále to byl Bertolt Brecht a režim jeho práci obdivoval, ale částečně i potlačoval. Jeho divadlo bylo donuceno uvádět jen ty tituly, jaké doporučoval režim a studenti i veřejnost měli přístup jen k omezenému

⁷⁶ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 382.

⁷⁷ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 200.

rozsahu jeho práce. Brecht vystupoval proti komunistické prezentaci, měl k tomu ostrou kritiku a napsal báseň, ve které popisuje, že pokud lidé nesouhlasí s touto vládou, bylo by lepší rozpustit lid a zvolit si tak nový. Nyní podporoval tento režim socialistický realismus. Hlavním úkolem bylo budování realismu a doporučovala se než literatura spíše televize a bude to lepší způsob, jak ovlivnit lid.⁷⁸

Christa Wolfová upřednostňovala socialismus, a tak se stala kandidátkou v Ústředním výboru SED, avšak brzy její pozice zanikla, když vydala pesimistickou knihu. Byla důležitá v kultuře NDR a byla i literárně uznávaná. V období po východní politice se odlišovala kultura NDR od zaměřené kultury kapitalistického západního Německa. V této etapě se spisovatelé se cítili mnohem svobodněji. Zpěvák a kytarista Wolf Biermann byl poslán do vyhnanství, mnoho spisovatelů se vzbouřilo, byli za to potrestáni kromě ztráty členství ve straně. Spisovatelé byli velmi omezováni ve své práci, a proto se snažili publikovat svou práci na Západě.⁷⁹

Spousta předávaných zpráv byla řešena formou propagandy. Východoněmecká televize se stala pro obyvatele velmi nezáživná, byla silně kontrolována, a tak většina lidí raději sledovala televizi v západním Německu. Lidé pak byli velice dobře informováni oproti ostatním východoevropským zemím. Zvyšoval se počet lidí, kteří měli zájem o kulturu a divadlo.⁸⁰

Mezi dvěma státy byly velké rozdíly v kultuře života, ale dokázaly si i najít společná témata a to se týkalo například vyrovnání se s nacistickou minulostí a vybudování nových národních identit a politické kultury ve dvou částech rozděleného národa.⁸¹

Ustanovení o rovnoprávnosti se nachází v Základním zákoně, kde ženy a muži mají stejná práva, z hlediska ústavněprávního, ovšem potvrzuje, že opravdová diskriminace žen ve společnosti zatím odstraněna nebyla a to se týkalo oblasti vzdělání, zaměstnání, případně odměňování. Při obsazování veřejných míst byly ženy i nadále znevýhodňovány. A tím došlo k velkému zklamání žen. Pro tyto ženy v nouzi byla založena ženská centra, ženské kavárny a domovy pro ženy v nouzi.⁸²

Ženy byly začleněny i do různých odvětví, která byla hlavně pro muže. Ženám bylo umožňováno zvyšování kvalifikace.

⁷⁸ FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 226.

⁷⁹ FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 227.

⁸⁰ FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 229.

⁸¹ FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha, 2010, s. 232.

⁸² MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 422.

Demokratický svaz žen měl hlavně získat ženy pro práci ve státní správě a v ekonomice. Obzvláště silný vliv na ženy a dívky ve východním Německu měla ženská akademie, kde se konaly přednášky na kulturní, politická a hospodářská témata. Hlavním cílem této akademie bylo hájení zájmů svých členek a zároveň dostat ženy více do ekonomického procesu a hlavně je získat pro režim SED.⁸³

2.4 Shrnutí

Když skončila druhá světová válka, mnoho lidí oslavovalo svobodu a byli rádi, že skončilo utrpení, které způsobil Hitlerův režim. Teprve nyní vyšla na povrch celá pravda o nacistických zločinech, které byly páčány na nevinných lidech. Po krachu konference byla založena Hospodářská rada dvou zón a později i Parlamentní rada v zónách. Když vznikla SMAD, sledovala činnost ústředních správ a zajišťovala tak celostátní hospodářské plánování. DWK se zasloužila o rozšiřování moci SED a rozdělení Německa. SED měla za hlavní cíl vyhlášení boje za sjednocení Německa a měla přeměnit Německo v jednotný demokratický stát.

Magistrát určil, že v Berlíně budou platit obě měny do března 1949. Roku 1948, když došlo k novým volbám na Západě, se rozhodlo o rozdělení Berlína. Západní část Berlína byla obsazena USA, Francií a Velkou Británií a SSSR jeho východní část. Došlo tak k rozdělení hlavního města Berlín ve vnitrozemí, východní části Německa. V roce 1961 byly zavřeny všechny cesty přes hranice města a přes střed města vedla Berlínská zeď. Německo bylo rozděleno do čtyř okupačních zón. A 24. června byly uzavřeny všechny pozemní cesty do Západního Berlína. Mezi tou dobou proběhla politická jednání, která nic nevyřešila a v roce 1949 byla blokáda zrušena. Konec blokády se stal vítězstvím Západu.

23. června 1948 byl postaven letecký most a do Západního Berlína byly letadly dováženy potraviny, léky, palivo a prostě vše, co lidé potřebují. Když SSSR zjistil, že Západní Berlín se nevzdal, blokádu ukončil.

V březnu 1948 byla založena banka jako první centrální instituce a měla tři západní zóny. Platilo se německou markou, která platila jen v Západním Berlíně. Nejhorší důsledek studené války se zapsal jako rozdělení Německa a Berlína.

⁸³ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 195.

Vztahy dřívějších spojenců se velmi zhoršovaly, tak nebylo možné vybudovat plán pro budoucnost Německa. Hlavním faktorem byl vývoj vzájemných vztahů, které byly mezi východním a západním Německem a to ovlivňovalo spolurozhodování o německé otázce. Politika vítězných mocností pomohla k založení SRN a NDR. Obě země trvaly na zachování svého státu. V roce 1949 vznikly dva německé státy, které rozdělily Německo. Mezi nimi ležela hranice nazývaná železná opona, která rozdělila Německo na západní a východní část, svobodný svět a demokracii od diktátorství a komunismu. 14. června 1947 založili Sověti na Západě německou ekonomickou komisi, která v březnu 1948 kontrolovala celou ekonomiku sovětské zóny. Po vzniku SRN, byla založena NDR. V roce 1968 a 1974 došlo k úpravě první ústavy NDR. Byl vybudován ekonomický řád a nový politický systém pro německý národ v západním státě a nikdo se nesnažil zabránit či změnit kurz vývoje.

Němci souhlasili, aby došlo ke sjednocení Německa, a tak byla překonána studená válka. 13. srpna 1961 byla postavena Berlínská zeď. Spousta lidí se snažila utéci, ale některým se to nepodařilo, byli zadrženi a hrozily jim velké tresty. Braniborská brána, která byla symbolickou vstupní bránou na Východ, byla zatlučena prkny. Na Západ uteklo 4130 obyvatel a poté byly hraniční zátarasý zesíleny, aby se ochránil socialistický stát. Ve východním Německu se dostavila všeobecná krize a nastaly hospodářské problémy. Společnost a politika se v Německu změnily a to díky Berlínské zdi. Než byla postavena Berlínská zeď, tak se říkalo o Němcích, že žijí ve dvou čekárnách. Sověti měli jiný vztah k Berlíňanům než k západním Němcům a tím chtěli dokázat, že Západní Berlín k západnímu Německu nepatří. Obyvatelé Berlína se měli strach o svoji budoucnost.

V Německu mělo dojít k demonstraci, a proto 16. srpna navštívil rozdělený Berlín spolkový kancléř Adenauer, který se snažil celou situaci uklidnit. U Berlínské zdi se shromáždily velké davy lidí, ale vojáci se chovali klidně, protože nedostali žádné příkazy k rozehnutí davu. Konečně nastalo vítězství a po 28 letech už neznamovala Berlínská zeď symbol utrpení, nýbrž vítězství, oslav a lidského přátelství. Krátce poté byla zeď rozebrána. Východ Německa byl ovlivněn komunistickým režimem a to natolik, že bylo zakázáno mluvit o Německu jako o celku. Německo se potýkalo mnoha krizemi, například energetickou a nezaměstnaností, která neustále rostla a roku 1982 dosáhla dva miliony nezaměstnaných. Všem lidem byly otevřeny brány na hraničních přechodech, a tak lidé mohli zavítat do západní části města. I když byli rozděleni čtyřicet let, tak se většina brala jako jeden národ.

Vzhledem k tomu, že mezi Východem a Západem se může volně procházet přes Berlín, tak většina inteligence NDR cestuje na Západ. Obyvatelé ze Západu se snažili jim pomoci s odstraněním bariér, ale byli zastrašení, že pokud nepřestanou, tak že budou použita vodní děla a budou zastřeleni. Otevřela se cesta do SRN a občané NDR už se nemuseli obávat svobodného cestování. Lidé NDR jsou šťastni, že už se nemusí bát svobodně jednat a mít své názory. V této době obyvatelstvo přestalo věřit straně SED. Dne 9. září 1989 padla Berlínská zeď. 12. září 1990 byla podepsána smlouva 2+4, cesta ke znovusjednocení Německa. Existoval takzvaný Desetibodový plán, který měl sjednotit Německo. Ve městech NDR se konaly demonstrace a dne 17. října odešel z vedení SED Erich Honecker. Kolem Berlína se zostřily mezinárodní vztahy.

Adenauer hodnotil vztahy mezi východním a západním Německem za velmi špatné a obával se, aby nedošlo k boji. Dobře věděl, že Sověti se snaží vše ještě více zkomplikovat a to v Západním Berlíně. Proběhly konflikty mezi Západem a Východem, které přerušila rozpadající se NDR a to v letech 1989 až 1990. Dne 7. 9. 1949 byla vyhlášena SRN. Lidé v NDR si žili celkem v poklidu, i když to bylo občas obtížné a výhody byly při obchodování s dalšími státy komunistického bloku v rámci RVHP. Německá levice dělala vše proto, aby Východ a Západ nezískal německou neutralitu, a aby se nedostali do členství v NATO. V NDR fungovalo plánované hospodářství a to bylo řízeno centrálně. Východ spolupracoval s RVHP. Když se stabilizovalo hospodářství v NDR, NDR tak získala označení jako druhá nejsilnější průmyslová země v okruhu RVHP.

V letech 1949-1989 byla literatura a kultura velmi rozdílná a vliv na to měly sociopolitické systémy jak v západním, tak i ve východním Německu. Lidem byl vnucován realismus, který se více objevoval v televizi než v literatuře. Mezi lidmi rostl stále větší zájem o kulturu a divadlo. I když měl každý stát jinou kulturu, tak se někdy občas shodli na společném tématu, které se například týkalo válečné minulosti. Byl ustanoven zákon o rovnoprávnosti, kde ženy a muži mají stejná práva, ovšem se dokazuje, že tomu tak není, že ve společnosti dochází k diskriminaci žen a to v různých oblastech, kde ženy pracují.

3 POLITICKÉ SJEDNOCENÍ

V této části bakalářské práce se budeme zabývat politickým systémem v již sjednoceném Německu. Sjednocení Německa byl proces, který trval velmi dlouho a to více než čtyřicet let.

3.1. Sjednocení Německa

Velmi vstřícný postoj ke znovusjednocení Německa měla diplomacie USA. USA velmi souhlasily s Kohlovou orientací, avšak nabízelo jedinou podmínku, aby se vše řešilo mírovým a klidným způsobem.⁸⁴

Gorbačov měl mínění, že na existenci dvou částí Německa se nic nebude měnit, teprve v polovině ledna 1990 se vše obrátilo, a tak se Gorbačov zúčastnil jednání SRN a SSSR. V červenci 1990 začal vše respektovat.⁸⁵

Helmut Kohl byl velmi rád, že došlo ke skončení konfliktu mezi východním a západním Německem. Těšilo ho, že se Sověti budou muset se západním Německem domluvit a ne ho srazit na dno.⁸⁶

I Kohl věděl, že sjednocení bude trvat dlouho, avšak věřil, že při dobré vůli vůči Východu, by šlo vše lehce rychlou cestou. Ovšem to záleželo na konfrontaci mezi východním a západním Německem a na tom, že lidé toužili po svobodě. Roku 1948-1949 se Rusové snažili jim znemožnit dovoz potravin a to blokádou, a tak západní spojenci na to odpověděli leteckým mostem.⁸⁷

V SRN byla dána myšlenka, že když došlo k rozdělení státu, tak vznikla jednota národa. Lidé, kteří žili v rozdílných státech, patřily k německému národu, ale když došlo k rozdělení, tak byli oslabeni, a proto bylo potřeba toto zastavit a obnovit identitu národa a státu.⁸⁸

Když padla zeď, tak tím došlo ke sjednocení Německa. Proběhlo jednání 4+2 a tím se změnil obrat politiky v Německu. Docházelo zde k otázkám východních hranic Německa.⁸⁹

28. 11. 1989 Helmut Kohl pronesl program deseti bodů, který se týkal vývoje vztahů mezi SRN a NDR s novou nekomunistickou vládou. Tento plán měl pomalu

⁸⁴ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 113.

⁸⁵ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 114.

⁸⁶ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 11.

⁸⁷ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 17.

⁸⁸ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 22.

⁸⁹ UTITZ, B. *Nový stát v Evropě*. Praha, 1996, s. 64.

urovnat ekonomické, sociální a politické poměry těchto dvou částí Německa. 1. července došlo k uzavření měnové unie mezi Východem a Západem a tím nastaly i problémy, se kterými se Německo potýká dodnes a bude je řešit snad i celou generací.⁹⁰

Vláda řešila těžké problémy, neboť jednotlivé země měly velkou míru bídy, lidé se obávali, co bude v blízké budoucnosti, ale nevzdávali se naděje. Ukázalo se, že nový stranický systém je v celku stabilní. Docházelo k protikladům mezi teorií a praxí a nynější systém měl tyto problémy vyřešit.⁹¹

V roce 1989 proběhly revoluční změny a ty zahájily sjednocení Německa. Vyskytly se problémy vnitřního sjednocování. Než se sjednotily dva německé státy, hlavním cílem bylo podepsání dohody o Měnové, hospodářské a sociální unii. To proběhlo v květnu 1990. Smlouva o sjednocení Německa byla podepsána 31. srpna 1990 a platná byla od 3. října 1990. Sověti naléhali, aby Německo získalo neutralitu. Dne 12. září 1990 byla v Moskvě podepsána dohoda 2+4. Dne 12. 1990 se vrací Německu plná suverenita.⁹²

Helmut Kohl uvedl, že důležité je období hospodářské, kulturní a sociální. To se ovšem řešilo tak, že se základní měnou stala DM.⁹³

Došlo i ke komplikacím, které trvaly nějakou dobu, neboť obyvatelstvo NDR si přálo dosáhnout stejně vysoké životní úrovně, jako bylo v SRN, ale to se jen tak rychle nesplnilo.⁹⁴

Mimo rámec 2+4 byly vyřešeny zásadní otázky, které se týkaly znovusjednocení Německa. Ovšem Sovětský svaz s tím vším daleko moc nesouhlasil, a tak se snažil celou situaci zastavit. Oba německé parlamenty akceptovaly smlouvu, která se týkala Bonnu a Berlína a měla být uzavřena až po sjednocení.⁹⁵

USA chtěly, aby se Německo stalo členem NATO a tuto otázku řešil Kohl po dohodě se Sovětským svazem.⁹⁶

6. června proběhlo jednání o novém německém uspořádání. Východoněmecký premiér chtěl, aby se přítomné sjednocené Německo rozešlo s trváním

⁹⁰ UTITZ, B. *Nový stát v Evropě*. Praha, 1996, s. 65.

⁹¹ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 312.

⁹² DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. *Komparace politických systémů I*. Praha, 2003, s. 197.

⁹³ DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. *Komparace politických systémů I*. Praha, 2003, s. 198.

⁹⁴ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 123.

⁹⁵ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 113.

⁹⁶ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 114.

západoněmeckého státu. V dalším jednání se domlouvali ohledně zvolení hlavního města, měl to být Berlín, ale další jednání budou probíhat v Bonnu, Východ a Západ se dohodly, že právo SRN bude převedeno i na NDR.⁹⁷

3. října 1990 došlo v zemi k novému procesu, tam se nejednalo jen o přechod od diktatury k demokracii, ale i o působení NDR a o velmi dobrý hospodářský vývoj.⁹⁸

Byly státy, které vůbec nesouhlasily se znovusjednocením Německa, myslely si, že dojde k velkému narušení klidu a nakonec i Rusko souhlasilo, aby se tyto dva státy daly dohromady.⁹⁹

Vnitřní oblasti se týkaly vlád obou částí Německa ohledně přípravy sjednocující smlouvy, kterou bylo připojení NDR k SRN. Smlouvu schválily oba německé státy 31. srpna, přičemž přistoupení NDR bylo vyhlášeno na 3. říjen 1990.¹⁰⁰

Když došlo k rozpadu diktatury SED a ke klidné revoluci, tak byla otevřena cesta ke sjednocenému a svobodnému Německu. Protože revoluce v NDR proběhla klidným způsobem, tak tím pádem došlo rychle ke sjednocení politické jednoty.¹⁰¹

Pokud došlo k německému sjednocení, tak to za předpokladu významných mezinárodních podmínek. Důležitou osobností se stal Michael Gorbačov, který vedl domácí a zahraniční politiku.¹⁰²

Kohl zjistil, že velký odpor měl SSSR i Modrow ke sjednocení Německa, ti odmítali spolupracovat a Kohl oznámil, že jediní, kdo podporoval vládu SRN, byly USA.¹⁰³

Rychlým a nečekaným způsobem proběhlo sjednocení Německa. Vnitřní a vnější oblasti měly velmi úzký vztah a to vedlo k takovým příležitostem, že došlo k německému sjednocení. Zastoupení perestrojky a glasnosti bylo velmi důležité pro sjednocení Německa.¹⁰⁴

⁹⁷ *Německo-německá jednání a znovusjednocení* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm#Německo-německá jednání a znovusjednocení>.

⁹⁸ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 465.

⁹⁹ *Die Wiedervereinigung* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.derweg.org/deutschland/geschichte/deutschland1980-1990.cont.html>>.

¹⁰⁰ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 115.

¹⁰¹ WEBER, H. *Dějiny NDR*. Praha, 2003, s. 315.

¹⁰² *Glasnost und Perestrojka-Voraussetzungen für die Einigung Deutschlands* [online]. 2010 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/47054/aeussere-und-innere-faktoren?p=allhttp://>>>.

¹⁰³ MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. Praha, 2000, s. 12.

¹⁰⁴ *Fakten* [online]. 2010 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/47054/aeussere-und-innere-faktoren?p=allhttp://>>>.

Kohl prohlásil, že jednota národa je velmi silná, má společný jazyk, společné kulturní dědictví a dějiny. Němečtí obyvatelé jsou poučeni a vyzýváni k tomu, aby se uskutečnila jednota a svoboda Německa. Spolková vláda si je vědoma, že tento cíl splněn, neboť po tom touží mnoho lidí v Německu.¹⁰⁵

Sjednocené Německo se stalo demokratickým národním státem mezi ostatními, který byl pevně začleněn do sdružení států EU, kde byla upřednostňována národní suverenita s ostatními členskými státy.¹⁰⁶

Sjednocené Německo velmi lpí na své zahraniční politické situaci a to vyplývá z jeho minulosti i nutnosti upřednostnit svojí zahraniční politiku.¹⁰⁷

3. 10. 1990 vzniklo dnešní SRN. Gorbačov a Kohl se sešli 15. července 1990 a oba vytvořili dohodu o sjednocení Německa.¹⁰⁸

Sjednocené Německo se slibuje, že tento stát bude trvat na míru a také mu byla poskytnuta plná suverenita a to ve vnitřních i zahraničněpolitických záležitostech.¹⁰⁹

3.1.2 Politický systém sjednoceného Německa

Spolková rada se zabývá uplatněním přijímání zákonů a správou SRN, je to tedy zprostředkující orgán. Spolková rada tvoří zástupce a ti jsou zvoleni zemskými vládami a mohou být za jakékoliv situace odvoláni.¹¹⁰

Spolková rada má výrazný vliv na politiku státu. Německé politické strany neakceptují koaliční vazby a různé politické strany mají zemské a spolkové úrovně.¹¹¹

Kohl se stal sjednotitelem Německa a k tomu měl být desetibodový plán, který on přednesl ve Spolkovém sněmu 28. 11. 1989. Vládní koalice chtěla upřesnit plán a to vzhledem k probíhajícím událostem. V roce 1990 vyšel takzvaný Genscherův plán, který obsahoval jednoduché a rychlé řešení a zároveň měl jiný charakter než desetibodový plán. SPD neodmítala sice sjednocení Německa, ale snažila se akceptovat důsledněji suverenitu NDR.

¹⁰⁵ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 31.

¹⁰⁶ *Die Wiedervereinigung*[online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/geschichte/main-content-03/1990-die-wiedervereinigung.html>>.

¹⁰⁷ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 125.

¹⁰⁸ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 283.

¹⁰⁹ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 285.

¹¹⁰ DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. *Komparace politických systémů I*. Praha, 2003, s. 204.

¹¹¹ DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. *Komparace politických systémů I*. Praha, 2003, s. 206.

SPD se snažila protlačit plán sjednocení z článku 146 Základního zákona, kde šlo o složitější sjednocování německých států. Strana Zelených v SRN kladla důraz na trvání NDR a jakékoliv sjednocení zavrhovala, stejně tak měla vztah k DPK.¹¹²

Nejsilnější stranou se 2. prosince 1990 stala CDU a přispívala k tomu úspěšná, hospodářská, finanční, sociální, daňová a technologická politika, byla uskutečňována německou jednotou. Po sjednocení Německa došlo ke změnám v ústavě.¹¹³

Levicová strana se stala čtvrtou nejsilnější politickou stranou, zvítězila i nad Stranou Zelených. Politici musí zavést nové reformy, aby byla viditelně zlepšena životní úroveň německých občanů.¹¹⁴

Období po sjednocení představovalo vytvoření reforem, které však byly bezúspěšné a minuly se účinkem. Existovaly i Hartzovy reformy, které byly zařazeny pod pořadovými čísly I až IV. Reforma IV se silně dotkla německých občanů z důvodu sociálních dávek v nezaměstnanosti. Některé příspěvky byly sjednoceny, ale spousta jich byla neodsouhlasena čili odstraněna. Po pádu Hartze a Schrödera byly zákony nejisté, proto se na ně nedalo v žádném případě spoléhat. Neustálé dohady vznikají mezi koaličními vládami CDU/CSU a SPD. Německo si musí poradit a najít tak cestu, jak vyřešit politické problémy, které trvají už dvacet let mezi oběma německými státy.¹¹⁵

Po německém sjednocení se otevřela cesta pro uspořádání jednoty kontinentu. Z Evropského společenství se stala EU. Díky dohodám se zlepšily hospodářské i politické vztahy mezi členskými státy, začala se tvořit společná zahraniční a bezpečnostní politika a došlo ke vzniku měnová unie a jednotné měny euro. V Maastrichtu došlo ke třetímu pokusu. Po dvou letech byla tato měna zavedena jako platná bankovka.¹¹⁶

V roce 1991 akceptovaly členské země Evropského společenství společnou měnu euro. Evropský měnový systém nesměřoval k cíli, kterým byla jednotná evropská měna. Cílem centrální banky bylo udržet směnné kurzy měn v určitém rozsahu. Nastal

¹¹² ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 119.

¹¹³ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 466.

¹¹⁴ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněk, CSc.

¹¹⁵ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněk, CSc.

¹¹⁶ NOHÁČKOVÁ, K. *Cesta Německa k opětovnému sjednocení v roce 1990*. Příbram, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola evropských a regionálních studií. Vedoucí práce PhDr. Lenka Havelková, Ph.D.

kolaps, který byl úzce spjat s politikou sjednoceného Německa. Spolková banka byla nucena zvýšit úrokové sazby, a tak Evropský měnový systém nebyl stabilní.¹¹⁷

3.2.2 Roky vlády ve znamení červené a zelené

Během let 1989-1990 se SRN stala různorodější, šlo o politickou i sociální různorodost. Dochází k mnoha variantám a váže se to na určité strany, dá se říci, že k závažným změnám nedošlo do roku 2005.¹¹⁸

V SRN platí její politické výsledky týkající se hospodářské a sociální politiky. Toto je zcela jiné než situace, které nastaly v průmyslových zemích. Výsledky probíhaly mezi skandinávským modelem kapitalismu a kapitalismem v USA. V roce 1998 Kohlova vláda zanikla a vystřídala jí vláda nová. O něco později vyšla na povrch aféra, která se týkala finančních darů CDU, naštěstí Unie již nevládla, protože jinak by tuto zemi postihla jedna z nejtěžších krizí Německa.¹¹⁹

Díky opozici došlo ke změně vlády a Gerhard Schröder ztratil důvěru v Kohlovi a nevěřil, že by se dokázal vyrovnat i s budoucností. Strana SPD se díky 40,9 % hlasů stala v roce 1972 nejsilnější stranou ve spolkovém sněmu. V roce 1994 strana CDU/CSU získala 35,1 % a Zelení obsadili třetí místo s 6,7 % hlasů. Poté následovala strana FDP, která měla 6,2 % hlasů a nakonec se umístila PDS se ziskem 5,1 % hlasů. Od roku 1994 ve spolkové zemi získala vládu SPD jako jediná strana. Gerhardovi Schröderovi se podařilo vypracovat se na vysoká pracovní místa.¹²⁰

Velký problém udělaly sociální reformy v červeno-zelené koalici, byla zavedena Riesterova reforma, která se týkala soukromého a státního starobního pojištění. Edmund Stoiber, který zastupoval kandidáta Unie, byl poražen a spolkový kancléř Schröder zavedl různá opatření, týkající se nezaměstnanosti, která postihla tuto zemi. Došlo k volbám, kde SPD dopadla hůře na rozdíl od Zelených a to především u dělnictva. Díky nezaměstnanosti došlo k reformní politice, která obsahovala nepopulární opatření. Díky této nové organizační reformě mělo dojít ke zprostředkování práce a tak byla vytvořena Spolková agentura práce. Díky Hartzovi došlo k tomu, že byla poskytnuta

¹¹⁷ CZADA, R. *Zwischen Stagnation und Umbruch: Die politisch-ökonomische Entwicklung nach 1989*. Opladen, 2002, s. 216.

¹¹⁸ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 404.

¹¹⁹ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 405.

¹²⁰ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 407.

podpora v nezaměstnanosti a vznikly i jiné sociální podpory jako zlepšení poradenství.¹²¹

Struktuře politických stran chyběla radikální levice, měla vliv na budování tržního hospodářství a vládní politiky. Byla prosazována Západem pro ekonomiku a stěhováním východních podniků, které vyhovovaly Západu a Jihu Německa. Agrární Bavorsko se stalo zemí se špičkovou technologií. SRN měla systém pěti stran. Německý sociální systém se pohupoval mezi vysokou mírou sociálního zabezpečení a americkým tržním kapitalismem.¹²²

Parlamentem vládla nedůvěra. Červeno-zelená vláda ve spolkovém sněmu rozhoduje společně se spolkovou radou. Po odchodu Fischera se Zelení museli řádně připravit na vedení parlamentních funkcí, neboť on patřil v SRN za nejvíce oblíbeného politika. Angela Merkelová se dostala do úřadu spolkové kancléřky a tím došlo k odchodu Gerharda Schrödera. Ten se zasloužil ve volbách o to, aby SPD nepropadla příliš hluboko.¹²³

3.2.3 Smlouva dva plus čtyři

Sověti jsou proti sjednocení Německa, ale i proti oddělování vnitřních a vnějších oblastí sjednocení. Závěrečná schůzka 2+4 se konala 12. září 1990 v Moskvě, kde Německo slibovalo stále mírumilovnou politiku.¹²⁴

Setkání obou německých států a čtyř vítězných mocností bylo plánováno na 12. září v Moskvě, tam mělo dojít k hlavnímu jednání šestky. Mělo se konat v hlavním městě SSSR. Na berlínských jednání 2+4 byl naplánován návrh smlouvy. Bylo velmi důležité, aby došlo k dohodě. V návrhu stál mírumilovný charakter sjednocení sjednoceného Německa, odchod sovětských vojsk, zrušení práv a zodpovědností čtyř vítězných mocností a na konec i získání suverenity sjednoceného Německa.¹²⁵

Na základě podpisu ministrů SRN, NDR, Francie, Velké Británie, Sovětského svazu a USA, došlo 12. září k závěrečné smlouvě 2+4 a tím byl ukončen proces znovusjednocení Německa. Tato smlouva byla platná od 15. března 1991. Dá se říci, že

¹²¹ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 410.

¹²² NOHÁČKOVÁ, K. *Cesta Německa k opětovnému sjednocení v roce 1990*. Příbram, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola evropských a regionálních studií. Vedoucí práce PhDr. Lenka Havelková, Ph.D.

¹²³ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 411.

¹²⁴ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 116.

¹²⁵ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 117.

konečně po čtyřiceti letech došlo v Německu ke znovusjednocení a o půl roku později získalo plnou suverenitu. Německo mohlo slavit a být hrdé na to, že je zakotvené v Evropě a v Severoatlantické alianci. Německá strana poděkovala čtyřem vítězným mocnostem. S podpisem závěrečné smlouvy 2+4 byl ukončen diplomatický proces znovusjednocení Německa.¹²⁶

K podepsání smlouvy o sjednocení došlo 31.8., platná byla od 3. 10. 1990. Došlo k smlouvě o závěrečné úpravě ohledně Německa a tato smlouva plnila i její funkci. Dá se říci, že i Sovětský svaz tuto smlouvu respektoval.¹²⁷

V této smlouvě je obsažen zánik práv vítězných mocností vůči Německu a též evidována suverenita.¹²⁸

Došlo k návaznosti dalších smluv, které týkaly odsunu sovětských vojsk a ty měly skončit v roce 1994.¹²⁹

Jednání mezi oběma německými státy a čtyřmi vítěznými mocnostmi proběhla na nejvyšší úrovni. Toto jednání se týkalo sjednocení obou německých států, a proto získaly označení 2+4.¹³⁰

Komunální volby se konaly 6. května 1990 a vítězem se stala CDU. Dne 18. května 1990 v Bonnu byla podepsána smlouva týkající se hospodářské, sociální a měnové unie. Dále se jednalo o otázce, která se týkala německo-polské hranice. Bylo zřejmé, že Němci se snažili dohodnout s Poláky o vrácení území, které sahalo až k hranici Odra-Nisa. Byli znepokojeni jak NSR, tak NDR, ale i Poláci. Už brzy se měli všichni dohodnout. Bush a Gorbačov se neustále scházeli a radili o německé otázce. Ruský prezident v žádném případě nechtěl slyšet o členství Německa v NATO, ale uvědomil si, že nemůže zasahovat tak daleko. Zato bylo Sovětskému svazu nabídnuto, že NATO už nebude vidět Varšavský pakt jako svého nepřítele. Bude se jednat o raketách středního doletu, ale i o omezení vojsk. Dne 21. června byla schválena smlouva o německo-polských hranicích.¹³¹

¹²⁶ EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. Brno, 2006, s. 120.

¹²⁷ MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. Praha, 2000, s. 28.

¹²⁸ ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. Praha, 2005, s. 117.

¹²⁹ MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. Praha, 2000, s. 29.

¹³⁰ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykovo univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹³¹ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněk, CSc.

Výsledky jednání na Kavkaze potvrdily, že sjednocení Německa je už na dobré cestě, a že by už neměly nastat žádné překážky. Kavkazská schůzka se zasloužila v celé historii o znovusjednocení Německa. Poslední problém nastal v zahraničně-politických jednáních těsně před schůzkou 2+4 v Moskvě. Gorbačov požádal Kohla, aby částka z 8 miliard marek byla zvýšena na 11 miliard marek a Kohl v tomto případě ustoupil a vyhověl Gorbačovi. Dne 12. září 1990 se v Moskvě sešla delegace stran 2+4 a došlo k podepsání smlouvy ve vztahu k Německu. Na této smlouvě se shodně domluvili Němci i Sověti a nic nebránilo tomu, aby došlo ke sjednocení Německa.¹³²

Při uskutečňování jednání 2+4 se konaly schůzky na obou německých stranách. 1. srpna 1990 se obě delegace shodly na tom, že by se hlavním městem Německa mohl stát Berlín, ale nebylo jisté, kde bude sídlo parlamentu a vlády. SPD se nelíbilo, že se nikdo nezabýval jejími představami, a proto žádala, aby byla vytvořena nová celoněmecká ústava, ale nakonec dala za pravdu. 3. října 1990 proběhlo připojení NDR k NSR. Byly upraveny a vypracovány dokumenty, kde mělo předejít možným problémům připojení obou států. 3. října NDR zanikla a celé území teď patřilo SRN.¹³³

3.3 Shrnutí

Velmi kladný postoj ke znovusjednocení měly USA. Helmuta Kohla těšilo, že došlo ke smíru mezi Východem a Západem. Obyvatelé v SRN se domnívali, že rozdělení státu znamenalo vznik jednoty národa. Pochopili, že je třeba obnovit identitu národa a státu. Po pádu zdi nastalo sjednocení Německa. Nastalo jednání 4+2 a tím došlo k obratu politiky v Německu. 1. července byla uzavřena měnová unie a to mezi východním a západním Německem a tím vznikly problémy, se kterými se Německo potýká dodnes.

V roce 1989 došlo k revolučním změnám, které zahájily proces sjednocení. Posledního srpna 1990 byla podepsána smlouva o sjednocení obou částí Německa, smlouva vstoupila v platnost 3. října 1990. Dohoda 2+4 byla podepsána 12. září 1990. Dne 1. 12. 1990 Německo získalo plnou státní suverenitu. NDR si přála mít stejně vysokou životní úroveň, jakou měla SRN, ale to se jen tak rychle nesplnilo. Když se rozpadla diktatura SED a došlo ke klidné revoluci, tak byla otevřena cesta ke

¹³² SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněk, CSc.

¹³³ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněk, CSc.

sjednocenému a svobodnému Německu a tím došlo i k rychlejšímu sjednocení politické jednoty.

Pokud došlo ke sjednocení Německa, pak za předpokladu mezinárodních podmínek. Michael Gorbačov se stal velmi významnou osobností domácí i zahraniční politiky. Sjednocené Německo klade velký důraz na svoji zahraniční politiku. Dne 3. 10. 1990 vzniklo dnešní Německo, které se nazývá SRN. Sjednocené Německo trvá na tom, že tento stát bude upřednostňovat mír, a že mu bude poskytnuta plná suverenity, jak ve vnitřních, tak i v zahraničně-politických záležitostech.

V roce 1990 vyšel takzvaný Genscherův plán, který obsahoval jednoduché a rychlé řešení a měl zároveň i jiný charakter než desetibodový plán. 2. prosince 1990 se CDU stala nejsilnější stranou a dopomohla tomu hospodářská, finanční, sociální, daňová a technologická politika, která byla uskutečňována německou jednotou. Ke změnám v ústavě došlo po sjednocení Německa. CDU/CSU a SPD si vůbec nerozuměly, tak mezi nimi docházelo k častým neshodám. Německo si v tomto případě musí nějak poradit a najít si cestu, jak vyřešit politické problémy, které už trvají mnoho let mezi oběma německými státy.

Po německém sjednocení se díky dohodám zlepšily hospodářské a politické vztahy mezi členskými státy a došlo k výraznému vybudování společné zahraniční a bezpečnostní politiky a k vytvoření měnové unie. Brzy poté byla zavedena jednotná měna euro jako platná bankovka. Předtím než bylo zavedeno euro jako platná bankovka, členské země Evropského společenství byly pro přijetí společné měny. Od roku 1994 byla SPD uznána jako jediná strana.

Díky nezaměstnanosti došlo k reformní politice, která měla zprostředkovávat práci, díky tomu byla vytvořena Spolková agentura práce, kde byla poskytnuta podpora v nezaměstnanosti a došlo i ke vzniku dalších sociálních podpor. K uzavření procesu znovusjednocení Německa došlo 12. září 1990. Tato smlouva byla platná od 15. března 1991. Tím došlo v Německu ke znovusjednocení a o půl roku později získalo plnou suverenity. Když byla podepsána závěrečná smlouva 2+4, byl uzavřen diplomatický proces znovusjednocení Německa.

Došlo k návaznosti dalších smluv, které se hlavně týkaly odsunu sovětských vojsk, odsuny měly skončit v roce 1994. Jednání o sjednocení obou států probíhala na nejvyšší úrovni mezi čtyřmi vítěznými mocnostmi a dvěma německými státy, a proto získala označení 2+4. Smlouva o německo-polských hranicích byla schválena 21. Června 1991, kde se Němci snažili dohodnout s Poláky o navrácení území, které sahlo

až k hranici Odra-Nisa. 1. srpna došlo k dohodě, kdy se hlavním městem Německa stane Berlín. 3. října byla připojena NDR k NSR. Byly zpracovány dokumenty, které měly zabránit možným problémům připojení obou států. 3. října NDR zanikla a celé území teď patřilo SRN.

4 EKONOMICKÉ SJEDNOCENÍ

Tato následující část se bude zabývat ekonomickou oblastí již v sjednoceném Německu. Spojení Německa se odrazilo na její ekonomice. Západní část Německa se snažila v této oblasti pomoci NDR, ale tímto se ekonomické problémy nevyřešily a přetrvávají dodnes.

4.1 Ekonomická oblast

Při sjednocení Německa nastalo mnoho problémů a to hlavně hospodářských. Při sjednocení mělo dojít ke spojení dvou bývalých německých států v jeden celek, proto se vše muselo řešit rychle najednou. Vznikaly i ekonomické problémy, které se objevily ve sjednocení Německa. Ty se týkaly finančních nákladů, bylo nutné, aby byla co nejrychleji zajištěna sociální jistota. Až teprve v posledních měsících roku 1993 se průmyslová výroba v SRN začala stabilizovat. Hlavním úkolem ekonomiky SRN bylo vyrovnat úroveň bývalé ND úrovní Západu.¹³⁴

Sjednocení proběhlo celkem dobře, ale v hospodářství se objevily problémy, které se týkaly politiky.¹³⁵

V březnu 2000 došlo k rozvoji národního hospodářství, došlo k vzestupu domácí poptávky a export měl proto dynamický vzestup. Spolkový kancléř Schröder se vyjádřil k výsledkům hospodářské politiky a byl s těmito výsledky celkem spokojen. Velmi dobré výsledky se ukázaly ve finanční politice, kde došlo ke snížení státního dluhu a daňové reformy a ke zlepšení v oblasti energetiky, dopravy a zvýšení investic.¹³⁶

Během sjednocení byla makroekonomická reformní politika charakterizována na odvětvové úrovni. Šlo spíše o důsledky evropské integrace a globalizace světové ekonomiky.¹³⁷

V březnu 2001 se vše změnilo k horšímu a došlo k velkým zklamáním. Není kapitál a to je důsledkem těžkých krizí. Německo prosí o finanční podporu v Berlíně. Do budoucna nebudou žádné dobré podmínky pro rozvoj Německa, dřívější velmi dobré hospodářské zázraky jsou nyní již jen minulost a zbylo pouhé zklamání.¹³⁸

¹³⁴ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 465.

¹³⁵ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 306.

¹³⁶ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 309.

¹³⁷ CZADA, R. *Zwischen Stagnation und Umbruch: Die politisch-ökonomische Entwicklung nach 1989*. Opladen, 2002, s. 223.

¹³⁸ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 311.

Ekonomika se na počátku 90. let ocitla snad v nejhorší krizi. Špatný vliv na německé hospodářství měl vývoj za hranicemi. Roku 1994 se Německo pokusilo krizi překlenout, díky sjednocení Německa ekonomika trochu vzrostla. Ovlivnily to především výroby, které neměly úspěch při vstupu do nových spolkových zemí.¹³⁹

Kohlova vláda se snažila, aby majetek byl žadatelům navrácen, jenže soudy, které toto řešily, vše prodlužovaly, a narůstala nejistota.¹⁴⁰

Helmut Kohl odešel do ústraní ze své politiky a zastoupil jej Gerhard Schröder. Jejím koaličním partnerem se stala strana Zelených.¹⁴¹

4.1.1 Finanční situace ve znovusjednoceném Německu

Německá vláda věřila, že nedojde ke zhoršení financí, a proto nezpracovala plán financování znovusjednocení. Jelikož se nezvýšily daně, nebyly získány prostředky na financování veřejných výdajů. Německo mělo být uchováno jako konkurenceschopné podnikatelské prostředí, kde nedošlo ke zvýšení daní z důvodu zatížení podniků v zemích EHS. To by určitě ničemu nepříspělo, ale ani nepomohlo.¹⁴²

Velké investice byly vloženy do východoněmeckého průmyslu. Sociální důsledky kolapsu východoněmeckého hospodářství a sociální programy byly prováděny pod tlakem, aby se přizpůsobily. Došlo k vyhlášení masivního nárůstu veřejných a soukromých investic. Dále došlo k pádu socialismu a ekonomické globalizace. Velké změny se týkaly finančních trhů. Do roku 1989 se západní Německo stalo jedním z největších mezinárodních čistých vývozců kapitálu. Velký zájem o arbitrážní zisky vedly do federálního rozpočtu.¹⁴³

Platební bilance je výkaz, který ukazuje platební transakce ekonomiky se zahraničím. Jejimi hlavními složkami jsou běžný účet, finanční účet, kapitálový účet a změna devizových rezerv. Důležitý je běžný účet, který obsahuje export a import zboží, bilanci služeb a běžné převody. Důležitým faktorem je výkonová bilance, ze které se dá

¹³⁹ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁴⁰ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněc, CSc.

¹⁴¹ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁴² SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.

¹⁴³ CZADA, R. *Zwischen Stagnation und Umbruch: Die politisch-ökonomische Entwicklung nach 1989*. Opladen, 2002, s. 215.

zjistit, jak je na tom bilance zboží a služeb. Roku 1989 měla SRN největší přebytek běžného účtu na světě. Brzy se tato situace změnila a od roku 1991 obsahoval běžný účet malé částky záporných čísel. Hlavní kapitál byl většinou získáván od členů Evropského společenství, tedy od největších obchodních partnerů. Když došlo ke znovusjednocení Německa, odrazilo se to ve výkonové i obchodní bilanci. Rok 1991 zaznamenal tyto zřetelné úbytky a poté se vše začalo pomalu zlepšovat. Ovšem tato bilance byla stále minusová.¹⁴⁴

Na tento vývoj HDP měla vliv inflace, na to zareagovala německá centrální banka, kde docházelo ke snižování inflací. Vlivem německé centrální banky byl posílen kurz německé marky, která se stala součástí Evropského měnového systému.¹⁴⁵

Za vlády Kohla došlo ke společné evropské měně. Co se týkalo státní smlouvy, byla v květnu 1990 zavedena západoněmecká marka jako jediné platidlo v NDR. Sjednocení zasáhlo měny a platy, které byly ve východním Německu nižší než na Západě.¹⁴⁶

Obyvatelé NDR se ve spolkových zemích necítí dobře, a proto stále více vyhledávají postkomunistickou stranu PDS. Západních Němců se dotýká hlavně zvýšení daní.¹⁴⁷

4.1.2 Vývoj HDP

Východní Německo mělo velký zájem o zboží ze Západu, protože k němu dříve východní Němci neměli ani přístup. Došlo k velkému růstu na Západě, avšak na Východě vnikly problémy, protože poptávka po tomto zboží se snižovala a měla negativní dopad na trh RVHP.¹⁴⁸

¹⁴⁴ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁴⁵ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁴⁶ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁴⁷ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁴⁸ SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.

Koncem 80. let se Německo zapsalo k nejbohatším zemím Evropy. Později se ovšem situace zhoršila a to proto, že došlo k vyrovnání hospodářské úrovně mezi novými spolkovými zeměmi.¹⁴⁹

Po sjednocení byl vývoj HDP ovlivněn východoněmeckým hospodářstvím. Ve stavebním hospodářství došlo také k úpadku.¹⁵⁰

V průběhu 80. let zaznamenalo západní Německo období růstu a později došlo k hospodářskému poklesu. V roce 1993 došlo k poklesu HDP o 1,9 %, k růstu inflace o 4,2 % a růstu nezaměstnanosti. Západoněmecká ekonomika o rok později opět oživila růst v podobě 2 % především díky ekonomice hlavních německých obchodních partnerů.¹⁵¹

Po sjednocení se NDR ocitla v hluboké krizi, která byla způsobena propadem výroby. To se výrazně odrazilo v poklesu východoněmeckého HDP. Hlavním důvodem byl pokles poptávky po východoněmeckém zboží.¹⁵²

4.2 Shrnutí

Při sjednocení Německa nastalo mnoho problémů, hlavně hospodářských protože se sjednotily dva bývalé německé státy v jeden celek. Hlavním úkolem ekonomiky SRN bylo vyrovnání úrovně NDR s úrovní SRN. Velmi dobrých výsledků bylo dosaženo ve finanční politice, kde došlo ke snížení státního dluhu, daňových reforem. Zlepšení nastalo v oblasti energetiky, dopravy a zvýšením investic. Modernizace východoněmeckého průmyslu vyžadovala obrovské investice. Největší změna se týkala finančních trhů. Do roku 1989 bylo západní Německo jedním z největších mezinárodních čistých vývozců kapitálu.

Platební bilance je výkaz, který zachycuje platební transakce ekonomiky se zahraničím. Běžný účet obsahuje export a import zboží, bilanci služeb a běžné převody. Výkonová bilance nám ukazovala, jak je na tom bilance zboží a služeb. Roku 1989 měla SRN největší přebytek běžného účtu na světě, to se změnilo v roce 1991, kdy běžný účet obsahoval malé částky záporných čísel. Hlavní kapitál byl získáván od největších

¹⁴⁹ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁵⁰ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁵¹ SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.

¹⁵² SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.

obchodních partnerů. Po znovusjednocení se vše ukázalo ve výkonové i obchodní bilanci.

Na vývoj HDP se podílela inflace. Byl posílen kurz německé marky, která byla součástí Evropského měnového systému. V květnu 1990 došlo k zavedení západoněmecké marky, která sloužila jako jediné platidlo v NDR. Sjednocení zasáhlo měny a platy, které byly na Východě nižší než na Západě. Na konci 80. let se Německo stalo nejbohatší zemí Evropy. Po sjednocení byl vývoj HDP ovlivněn hospodářstvím NDR a ve stavebním hospodářství došlo k úpadku. Po sjednocení se NDR dostala do hluboké krize, která byla způsobena propadem výroby. Propad se výrazně odrazil v poklesu východoněmeckého HDP.

5 SOCIÁLNÍ SJEDNOCENÍ

V této závěrečné kapitole budeme analyzovat sociální oblast, která se týkala sociální unie a občanů ve společnosti.

5.1 Společnost, kultura a trendy panující v Německu

Ve sjednoceném Německu přetrvávají dodnes dvě pojetí historie, které poukazují na rozdílné hodnotové struktury, někteří lidé hovoří o rozdvojeném národě. Jedna strana se snaží o harmonii a mít vztah ke všemu společnému a druhá strana se naopak snaží o vlastní iniciativu. Východní Němci si představovali spravedlnost tak, že bude o každého postaráno, kdežto západní Němci upřednostňovali spravedlnost takovou, kde se rozděluje podle výkonu. Západní Němci z toho byli nadšeni, ale později byli zklamáni.¹⁵³

V roce 1995 proběhl průzkum veřejného mínění a lidé ze SRN věděli, že život v NDR není jednoduchý a může ho pochopit pouze ten, kdo tam sám žil. Západní Němci poskytli mnoho finančních prostředků NDR, která jim zato vlastně nebyla nikdy vděčná a ani si toho nevážila, což vyvolalo u SRN zklamání a mrzelo je, že si ničeho NDR neváží a nemá pro to žádné pochopení.¹⁵⁴

Když nastal blahobyt, začaly se projevovat sociální rozdíly. Týkaly se příjmu, majetku a kvality práce. Sociální struktura byla v NDR po sociálně ekonomické a sociálně kulturní stránce mnohem stejnorodější než v SRN. To se odrazilo i ve formě života a životních stylů. Toto se dále týkalo i porodnosti, v NDR se rodilo více dětí než v SRN. Následně došlo ke zlomu a porodnost se snížila na polovinu.¹⁵⁵

Další problém nastal nízkou porodností východoněmeckých rodiček. V roce 1990 přišlo na svět 178 000 dětí a o čtyři roky později se narodilo pouze 79 000 novorozenců. Eurostat 2004 provedl výzkum ve čtyřiceti evropských zemích, nejhůře dopadlo východní Německo. Na tisíc obyvatel se zde narodilo pouze 7,3 dětí.¹⁵⁶

V devadesátých letech se hudební kultura mládeže stala rozmanitější než dříve. DJ si získal v tomto desetiletí uznání jako mistr zvuku, vznikla nová rocková hudba a

¹⁵³ NOHÁČKOVÁ, K. *Cesta Německa k opětovnému sjednocení v roce 1990*. Příbram, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola evropských a regionálních studií. Vedoucí práce PhDr. Lenka Havelková, Ph.D.

¹⁵⁴ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 414.

¹⁵⁵ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 416.

¹⁵⁶ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněc, CSc.

v popovém směru se upřednostnil hiphop. Bylo možné shlédnout i mnoho hitparád s německými hudebníky, to všechno mládež nadchlo.¹⁵⁷

Kulturní rozdíly se nedaly jen tak lehce překonat, neboť přes čtyřicet let žily odlišně oba světy v jednom městě. Po roce 1990 se nedařilo postupné sblížení NDR a SRN, a proto někteří Němci zůstávají východními. Vše by bylo jednodušší, kdyby nebyly problémy v této kulturní sféře.¹⁵⁸

Dopady na německou politiku a společnost jsou značné, je třeba žít ze současnosti a ne ze vzpomínek. Název Berlínská republika lze pochopit jako výraz, kdy SRN proběhla mnoha přeměnami a stejně po roce 1989 se neustále mění a to je učiněno dlouhodobými podmínkami jejího vývoje.¹⁵⁹

5.1.1 Měnová, hospodářská a sociální unie

Mezi Bonnem a východním Berlínem probíhaly přípravy v plném proudu na hospodářskou unii mezi bývalou NDR a SRN. Dne 18. Května 1990 došlo k podepsání státní smlouvy o Měnové, hospodářské a sociální unii. S měnovou, hospodářskou a sociální unií byla NDR nazývána ekonomickým a právním systémem SRN. To bylo platné od 1. července 1990. V NDR byla německá marka uznávaná jako jediné platidlo. Vzhledem k ekonomickému a sociopolitickému systému SRN a zavedení marky, je ekonomická integrace NDR do SRN zakončena.¹⁶⁰

Mezi další přání patřilo sociálně tržní hospodářství, které bylo důležité pro hospodářský a sociální rozvoj, sociální spravedlnost, sociální zabezpečení a odpovědnost vůči životnímu prostředí. Aby se zavedly v NDR, tím zlepšily životní i pracovní podmínky obyvatel prostřednictvím vytvoření měnové, hospodářské a sociální unie.¹⁶¹

¹⁵⁷ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 422.

¹⁵⁸ PÁRA, Š. *Příčiny a možné důsledky hospodářské situace ve východním Německu*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická Praha, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Ing. Zuzana Stuchlíková, Ph.D.

¹⁵⁹ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 429.

¹⁶⁰ *Wiedervereinigung: Währungs, Wirtschafts, und Sozialunion* [online]. 2013 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.hdg.de/lemo/html/DieDeutscheEinheit/Wiedervereinigung/wirtschaftsWaehrungsUndSozialunion.html>>.

¹⁶¹ *Vertrag über die Schaffung einer Währungs, Wirtschafts, und Sozialunion zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik, Staatsvertrag vom 18. Mai 1990* [online]. 2013 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <http://www.hdg.de/lemo/html/dokumente/DieDeutscheEinheit_vertragWaehrungsWirtschaftsSozialunion/index.html>.

Smlouva, ve které se jedna země zavazuje změnit svůj hospodářský řád, z centralizovaného příkazního hospodářství na sociální tržní ekonomiku, měl ve vzpomínkách Kohl. Pro východní Němce byla marka lákavým klíčem, ale i zakázaným kapitalistickým konzumem. Také proto došlo 1. července 1990 k vytvoření unie. Největší ránu pod pás způsobil směnný kurz. Byl stanoven na začátek května, podle Helmuta Schmidta to byla největší chyba a díky tomu východoněmecké podniky ztratily konkurenceschopnost a zkrachovaly.¹⁶²

Kohlovi velmi záleželo na východoněmeckých důchodcích, proto byl stanoven poměr směnného kurzu starobních důchodů v poměru 1:1. I po sjednocení se peníze zvyšovaly, v polovině roku 1990 byl průměrný důchod okolo 600 východních marek, zatímco v roce 1994 důchod již činil 1400 německých marek. To ovlivnilo zvýšení výdajů spolkového rozpočtu. Zvýšení příjmů a životní úrovně způsobilo u občanů NDR pohodlnost, proto se již někteří nesnažili efektivně pracovat. Ludwig Erhard, exkancléř, prosazoval blahobyt a větší sociální jistoty, tvrdil, že při zavedení měnové unie nevzroste automaticky konkurenceschopnost podniků, bude vytvořen větší tlak, a proto se to snažil oddálit daňovými úlevami.¹⁶³

Důležitý byl co nejrychlejší přechod z východoněmeckého systému na systém západoněmecký. Hlavní úlohu Spolkové banky hrála oblast v monetární politice i v nových spolkových zemích, kde byla otevřena cesta i zahraničním komerčním bankám.¹⁶⁴

K průběhu monetární unie nic nebránilo, NDR se podřídila požadavkům SRN. V NDR neplnil svou funkci tržní systém, objevily se zde velké rozdílné problémy ohledně kvality zboží mezi Východem a Západem. Výsledný poměr byl tedy ovlivněn sledováním monetárních a sociálních cílů. Východní Němci se domnívali, že směnný poměr 1:1 bude přiznán, aby nebyli druzí, ale Spolková banka navrhovala kurz 2:1 pro zachování konkurenceschopného prostředí v bývalé NDR. Nakonec došlo ke kompromisu, ale do budoucna to způsobilo spoustu problémů.¹⁶⁵

Pro vytvoření měnové unie byly důležité dva přístupy, gradualistický model a model šokové terapie. Gradualistický přístup se projevoval dlouhodobým postupným

¹⁶² SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněc, CSc.

¹⁶³ SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jako součást evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněc, CSc.

¹⁶⁴ SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.

¹⁶⁵ SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.

přechodem z centrálně plánované ekonomiky na sociální tržní ekonomii. Byl to náročný proces, který byl složen prostřednictvím systémových změn, například privatizací a vyrovnáním státního rozpočtu. Kdyby bylo více času na strukturální změny, bylo by lépe připraveno hospodářství na konkurenční tržní prostředí světové ekonomiky.¹⁶⁶

Zastánci si od toho všeho slibovali hospodářský pokrok, protože by získali finanční prostředky, které by mohly velmi pomoci ekonomice i sociální síti. I když byly oba modely kritizovány, tak model šokové terapie byl mnohem více kritizován než ten druhý. Z východního Německa na Západ přicházelo kolem 5 tisíc občanů, a proto se v SRN přistoupilo k rychlejšímu kroku. Díky destabilizaci hospodářství v NDR začalo docházet k finanční a sociální zátěži v SRN. Stát a ekonomika NDR byly silně zadluženy, došlo k poklesu průmyslové výroby, lidé začali protestovat za vyšší mzdy a kratší pracovní dobu. Západoněmecká marka začala být pro občany NDR neoficiálním platidlem.¹⁶⁷

Model tržního hospodářství obsahuje svobodu podnikání a svobodu volby povolání. Ve státní smlouvě stálo, že NDR převezme právo západního Německa. Velmi významný byl Úřad pro správu národního majetku, byl vytvořen zvláštní orgán ke správě nekonkurenceschopného východoněmeckého průmyslu.¹⁶⁸

Sociální unie se stala součástí smlouvy. Sociální oblasti byly začleněny do měnové a ekonomické transformace. Ústava NDR povýšila celou řadu sociálních práv na úroveň základních práv.¹⁶⁹

V NDR byla nevyhovující zdravotní technika. Staří lidé měli velmi nízké důchody, se kterými se jim jen těžce přežívalo. Celý systém přežíval jen na státních podporách, a proto tato situace vedla ke krachu ekonomiky v NDR. Vzhledem k této situaci byl zaveden sociální systém, kde došlo ke zklidnění situace v NDR a východní Němci získali vysoké sociální dávky. Někteří pobírali vysoké dávky v nezaměstnanosti, mnozí mohli využít rekvalifikační kurzy, byla vytvářena volná pracovní místa a občané nad 57 let mohli odejít do předčasného důchodu. Nastala další změna a tou bylo

¹⁶⁶ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁶⁷ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁶⁸ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁶⁹ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

důchodové přípojištění, úrazové a zdravotní pojištění. Tyto změny lid naladily natolik, že si přáli, aby došlo k rychlému sjednocení.¹⁷⁰

Kohl prohlásil, že Němci v SRN a NDR jsou nyní znovu nerozlučně spojeni. Nastala pro ně společná měna se společným systémem sociálního tržního hospodářství. Od začátku měnové, hospodářské a sociální unie šly do NDR stovky miliard německých marek. Na každého občana bylo zhruba 800 německých marek. Od 1. července 1990 do 1. července 1991 připadlo na jednoho občana 6100 německých marek. Dne 5. července se dostavil Kohl na summit v NATO, do britského hlavního města. Zde se měla konat první neformální schůzka a později se přesunuli do Long Gallery, kde se konference uskutečnila. Všichni byli přivítáni Margaret Thatcherovou. Bush tehdy prohlásil, že summit bude vyhlášen jako nejdůležitější v dějinách Severoatlantické aliance.¹⁷¹

5.2 Zaměstnanost a chudoba

Transfery se minuly účinkem, alespoň v případě, kdy měly podpořit růst ekonomiky ve východním Německu. Protože došlo k zavření velké části podniků, pětina obyvatel NDR byla bez práce. I když ekonomika východních zemí měla dostatek financí, nebyla schopna zajistit nová pracovní místa, protože velká část peněz šla na sociální dávky, a tak nezbývalo na podporu podnikání.¹⁷²

Ve východní ekonomice se prolínala míra nezaměstnanosti. Tato nezaměstnanost byla dost vysoká a dá se říci, že v SRN stále přetrvává.¹⁷³

Ženy v NDR na rozdíl od žen v SRN jsou zvyklé více pracovat, ale sociální ani hospodářský řád na to nebyl připraven. Vysoká nezaměstnanost se odrazila i tam, kde se ženy v NDR snažily najít práci na plný úvazek, zatímco ženy v SRN hledaly pouze poloviční úvazek.¹⁷⁴

Sjednocením Německa došlo k velké nezaměstnanosti. NDR se musela přizpůsobit tržnímu hospodářství SRN, načež východoněmecké podniky zkrachovaly.

¹⁷⁰ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁷¹ KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin, 1996, s. 410.

¹⁷² JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁷³ PÁRA, Š. *Příčiny a možné důsledky hospodářské situace ve východním Německu*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická Praha, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Ing. Zuzana Stuchlíková, Ph.D.

¹⁷⁴ PÁRA, Š. *Příčiny a možné důsledky hospodářské situace ve východním Německu*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická Praha, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Ing. Zuzana Stuchlíková, Ph.D.

Nevyrovnanost mezi mírou nezaměstnanosti ve východním a západním Německu byly a jsou dosud znatelné. V současné době je v nových spolkových zemích registrováno více než 1,6 milionu nezaměstnaných, kdežto ve spolkových zemích je tato míra lidí bez práce poloviční.¹⁷⁵

Od roku 2005 do současné doby nezaměstnanost klesá, to platí pro celé Německo až pod hranici deseti procent.¹⁷⁶

Reforma nám naznačuje, že velké problémy se mohou vyskytnout, jak u rodin bohatých, tak i chudých ohledně studií u dětí. Další problém se může týkat imigrantů, protože Němci mohou obsazovat jejich pracovní místa za málo peněz, která byla dříve nabízena přistěhovalcům, pro imigranty může nastat velmi těžká doba bez finančních prostředků a sociálních jistot.¹⁷⁷

Blahobyt není rozdělen stejnoměrně, jsou bohatí a chudí a těch chudých je více. To se týká zejména těch rodin s více dětmi.¹⁷⁸

Německo má sociální tržní ekonomiku, ale přesto dělí lidi do tříd. Zemi postihla velká chudoba, i když na druhé straně žije velké množství bohatých lidí.¹⁷⁹

Německá církev poukazuje na problémy chudoby a bohatství v Německu, kde 5,8 milionů obyvatel nedosahuje ani existenčního minima.¹⁸⁰

V Německu existuje pojem relativní chudoba, což znamená, že chudý člověk je takový, který má méně než polovinu celostátního průměrného příjmu. Chudoba vznikla na základě nezaměstnanosti. Tito lidé žijí ve velmi špatných podmínkách, žijí z ruky do úst, nemohou získat žádný majetek, spousta jich žije bez střechy nad hlavou, spí pod mosty, na ulicích, v parcích a na nádražích. Média poukazují na velkou chudobu, a tak se těmto lidem někdy nabízí sociální pomoc, i když o tuto pomoc ani někdy nestojí, neboť jsou zvyklí si žít svým životem.¹⁸¹

¹⁷⁵ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁷⁶ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁷⁷ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁷⁸ WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 418.

¹⁷⁹ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 317.

¹⁸⁰ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 318.

¹⁸¹ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 319.

5.2.1 Nezaměstnanost

Závažné jsou rozdíly mezi NDR a SRN v nezaměstnanosti. V bývalé SRN od poloviny 70. let nezaměstnanost narůstala a počet pracovních míst současně neklesal, protože se do práce dostávali silné ročníky, ženy a přistěhovalci. Kdežto na Východě nezaměstnanost dramaticky stoupla téměř na 20 procent. Rozdíly byly i ve finanční oblasti. U zaměstnanců v západním Německu, došlo ke zvýšení mezd čtyřnásobně. Pro východní Němce došlo také ke zlepšení mezd, ale pokud měl ovšem člověk práci, nedalo se to srovnávat se Západem.¹⁸²

Oslabení konjunktury německého hospodářství mělo za důsledek nezaměstnanost, která se objevila především v SRN. Situace na trhu práce v NDR nebyla stabilní a v roce 1993 byla nezaměstnanost více než 15 procent. Nezaměstnanost se vyšplhala na vysokou laťku, a stala se hlavním problémem Německa, který nelze jen tak lehce vyřešit.¹⁸³

Lidé stávkují, protože platové vyrovnání je velmi složitý proces. Pracovní doba a fyzická práce obou lidí jak na Východě, tak na Západě je stejně náročná, ovšem je jinak ohodnocena a dosti rozdílná. Starší lidé si již těžko zvykají, že jim práci už nikdo nenabízí, ale hledají si ji sami. Vznikají velké problémy, protože práce pro tuto skupinu lidí již většinou skutečně není.¹⁸⁴

Roku 1993 bylo jasné, že se situace v Německu jen tak nezmění. Ministr Rexrodt viděl situaci tak, že všichni chtějí pracovat, ale je málo iniciativy v podnikání a pracovní trh je přeplněn. Viděl krizi ve stavebnictví a kritizoval ilegální zaměstnávání lidí, neboť je to trestné.¹⁸⁵

V politice pracovního trhu má významné místo nabídka i poptávka. Je potřeba mnoho vysoce kvalifikovaných pracovníků, kteří by pracovali doma a aby byl pracovní trh otevřen i pro kvalifikované síly. Uchazeči, kteří přijdou do nového zaměstnání, obdrží takzvanou Zelenou kartu, která jim zabezpečí práci na 5 let.¹⁸⁶

Koncem 80. let se Německo řadilo mezi nejbohatší země Evropy, pak se jeho situace zhoršila, a to proto, že z německého rozpočtu šla spousta peněz ve formě různých podpor v nemalých částkách na Východ. Tyto finance byly určeny na důchody, nezaměstnanost, dopravu, a tak dále. I když bylo ročně vypláceno kolem 70 miliard

¹⁸² WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno, 2008, s. 417.

¹⁸³ MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha, 1995, s. 465.

¹⁸⁴ UTITZ, B. *Německo-nový stát v Evropě*. Praha, 1996, s. 68.

¹⁸⁵ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 312.

¹⁸⁶ SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. Praha, 2002, s. 315.

euro, vyšel na povrch rozdíl, což se týkalo hospodářské úrovně Východu a Západu a bylo to citelně znát. Na Východě je zaměstnanost dvakrát větší, a proto je i menší počet obyvatel a slabý průmysl. Vzhledem k velké nezaměstnanosti, poklesu v zemědělství a především ve stavebnictví se hospodářský růst Německa velmi zpomalil.¹⁸⁷

V roce 2002 činila nezaměstnanost přes čtyři miliony lidí. Schröder sliboval při prosazování reform, že nezaměstnanost sníží o polovinu, což se mu ovšem nepodařilo. Základním předpokladem reformy mělo být snížení nezaměstnanosti v zemi a kromě snížení dávek v nezaměstnanosti měli být lidé motivováni k tomu, aby měli větší chuť začít pracovat. Toto se mělo hlavně týkat lidí s nižší kvalifikací a nižšími příjmy. Tyto plány se však nesplnily a nakonec nezaměstnanost stoupla ještě na pět milionů.¹⁸⁸

Komplex reform Hartz IV přináší podstatné změny ohledně vyplácení dávek v nezaměstnanosti. Ta se týká každého nezaměstnaného od chvíle, kdy přijde o práci. Nové reformy upřednostňují vyplácení první podpory maximálně na jeden rok a u lidí starších 56 ti let to platí po dobu 18 měsíců.¹⁸⁹

Podpora v nezaměstnanosti byla vyřešena tak, že Východ i Západ dostávali stejné částky bez jakéhokoliv rozdílu. Dlouhodobě nezaměstnaní mají nárok i na další sociální příspěvky, kde jsou obsaženy i dávky sociální pomoci. Jen ve výjimečných případech jsou lidé bez práce nuceni opouštět svá bydlení.¹⁹⁰

5.3 Shrnutí

Za blahobytu došlo k sociálním rozdílům, jednalo se o příjmy, majetek a kvalitu práce. Sociální struktura v NDR byla mnohem stejnorodější než v SRN. To se poté objevilo i ve formě života a životních stylů. Šlo například i o porodnost, kde se více dětí rodilo v NDR než v SRN. V devadesátých letech se hudební kultura mládeže stala rozmanitější než dříve. DJ získal uznání jako mistr zvuku a vznikla nová rocková hudba. V popovém směru se upřednostnil hiphop.

¹⁸⁷ NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.

¹⁸⁸ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁸⁹ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

¹⁹⁰ JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

Sjednocení Německa souvisí i s kulturou. SRN prošla mnoha změnami a po roce 1989 se sama neustále mění. Je to způsobeno dlouhodobými podmínkami jejího vývoje. 1. července 1990 byla NDR s měnovou, hospodářskou a sociální unií nazývána ekonomickým a právním systémem SRN. Díky ekonomickému a sociopolitickému systému SRN a zavedení marky, je ekonomická integrace NDR do SRN dokončena. Sociálně tržní hospodářství bylo nezbytné pro hospodářský a sociální rozvoj. Pro zavedení a zlepšení životních a pracovních podmínek obyvatel v NDR byla vytvořena měnová, hospodářská a sociální unie.

Po sjednocení se důchody zvyšovaly a v polovině roku 1990 činil průměrný důchod okolo 600 východních marek, v roce 1994 byl důchod již 1400 německých marek. To ovlivnilo zvýšení výdajů spolkového rozpočtu. Zvýšením příjmů a životní úrovně občanů NDR, docházelo k pohodlnosti obyvatel, kdy se již někteří jedinci nesnažili ani lépe pracovat nebo dokonce ani nechtěli chodit do zaměstnání. V NDR neplnil svou funkci tržní systém, objevily se velké problémy u kvality zboží mezi východním a západním Německem a to bylo ovlivněno sledováním monetárních a sociálních cílů.

K vytvoření měnové unie patřil gradualistický model a model šokové terapie. Gradualistický přístup se projevoval dlouhodobým postupným přechodem z plánované ekonomiky na sociální tržní ekonomii. Byl to náročný proces, který byl složen z privatizací a vyrovnáním státního rozpočtu. Šokový přístup reagoval okamžitě na kritickou situaci, která se objevila v hospodářství v NDR. Vzhledem k tomu, že hospodářství v NDR nebylo stabilní, objevily se finanční i sociální problémy v SRN. V NDR byla stará nevyhovující zdravotní technika. Staří lidé měli velmi nízké důchody, s kterými se jim jen těžce přežívalo. Celý systém byl závislý na státních podporách, a proto tato situace dovedla ekonomiku ke krachu. Byl zaveden sociální systém, kdy došlo ke zklidnění situace v NDR. Východní Němci tedy mohli dostávat vysoké sociální dávky, někteří dostávali dávky v nezaměstnanosti, jiným bylo umožněno dělat rekvalifikační kurzy a byla pro ně vytvořena volná pracovní místa. Došlo ke vzniku důchodového přípojištění, úrazového a zdravotního pojištění.

Pro SRN a NDR nastala společná měna a společný systém sociálního tržního hospodářství. Protože v Německu došlo k uzavření velké části podniků, pětina obyvatel NDR zůstala bez práce. I když ekonomika východních zemí měla dostatek financí, nebyla schopna zajistit nová pracovní místa, velká suma peněz padla na sociální dávky, a proto na podporu podnikání zbylo málo. Ve východní ekonomice se prolíná míra

nezaměstnanosti a tato nezaměstnanost v SRN stále přetrvává. Ženy v NDR byly zvyklé pracovat na plný úvazek, kdežto ženy v SRN pouze na poloviční nebo nepracovaly vůbec. Když došlo ke sjednocení Německa, vznikla velká nezaměstnanost. Reforma nám sděluje, že existují velké problémy u rodin bohatých, tak i chudých. Dále se s tím potýkají imigranti, pro které může nastat velmi obtížné období, jestliže přijdou o práci, budou bez financí a sociálních jistot. V Německu žije 5,8 milionů obyvatel, kteří ani nedosahují existenčního minima.

Relativně chudý člověk je takový, který má méně než polovinu průměrného příjmu. Chudoba vznikla z nezaměstnanosti, kdy tito lidé žijí ve velmi špatných podmínkách, nemohou získat žádný majetek a spousta jich žije na ulicích, nádražích a podobně. O chudobu se jeví zájem na veřejnosti. Těmto lidem se nabízí sociální pomoc, i když ji někdy odmítají, neboť jsou zaběhnutí ve svém předešlém životě. Rozdíly byly i ve finanční oblasti. Na Západě byly vyšší mzdy, východní Němci sice také pocítili zlepšení mezd, ale v žádném případě se to nedalo srovnávat se Západem.

Nezaměstnanost způsobilo oslabení konjunktury německého hospodářství, které postihlo i západní Německo. Velkým a důležitým problémem Německa se stala vysoká míra nezaměstnanosti. Lidé stávkovali kvůli platovému vyrovnání. Starší lidé mají velké problémy sehnat práci, neboť o ně v tomto věku již nikdo nestojí a práci jim nikdo nenabízí. V politice pracovního trhu má důležité místo nabídka i poptávka. Koncem 80. let Německo patřilo mezi nejbohatší země Evropy, pak se ale vše změnilo, protože z německého rozpočtu šla spousta peněz ve formě různých podpor na Východ. Tyto finance byly určeny pro důchody, nezaměstnanost a dopravu. Díky velké nezaměstnanosti, poklesu zemědělství a zejména ve stavebnictví, se hospodářský růst Německa velmi zpomalil.

Základním předpokladem reformy bylo snížení nezaměstnanosti v zemi a kromě snížení dávek v nezaměstnanosti, měli být lidé přesvědčováni k tomu, aby dostali větší chuť začít pracovat. Toto se hlavně týkalo lidí s nižšími příjmy a nižší kvalifikací. Předpoklady reformy nevyšly a nezaměstnanost tak stoupla na pět milionů. Co se týká vyplácení podpor v nezaměstnanosti, nové reformy umožňují vyplácení první podpory maximálně na jeden rok a u lidí starších 56 let po dobu 18 měsíců. Jestliže došlo k nezaměstnanosti, východní i západní Němci dostávali stejné částky na podpory. Lidé dlouhodobě nezaměstnaní mají nárok i na další sociální příspěvky, kde jsou obsaženy i dávky sociální pomoci. Najdou se i výjimky, kdy nezaměstnaní lidé jsou nuceni opouštět svá bydlení.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá situací rozděleného Německa po druhé světové válce, kterou způsobila Berlínská zeď a poté analyzuje sjednocení Německa. Závěrem této bakalářské práce je komparace politických, sociálních a ekonomických aspektů od jejich rozdělení až po sjednocení Německa. Konec druhé světové války znamenal pro mnoho zavřených lidí v koncentračních táborech osvobození, neboť už se nemuseli podřizovat Hitlerovu režimu. Po skončení druhé světové války, nebylo pro Brity největším nepřítelem Německo, nýbrž Sovětský svaz. Snažili se tedy zakotvit západní Německo s jeho surovinovými a hospodářskými zdroji. Když skončila konference, došlo k oddělení vývoje díky Hospodářské radě dvou zón. Po založení ústředních institucí došlo i k rozdělení NDR a SRN. DWK byla důležitou politickou stranou, která měla za úkol šířit moc SED a tím i rozdělit Německo do dvou okupačních zón. SED se snažila přeměnit Německo v jednotný demokratický stát.

Německo se rozdělilo do čtyř okupačních zón včetně jeho hlavního města, kterým se stal Berlín. V roce 1949 bylo povoleno cestovat do Berlína. Když skončilo po čtyřiceti letech rozdělení Německa, stal se Základní zákon v roce 1990 ústavou sjednoceného Německa. Nejhorším symbolem studené války bylo rozdělení Německa a Berlína. Protože se zhoršily vztahy mezi NDR a SRN, nebylo možné naplánovat budoucnost Německa. Politika vítězných mocností vedla ke vzniku NDR a SRN. Obě velmoci si chtěly udržet svůj stát a zachovat tak NDR. To ovšem nebylo možné, neboť se jejich strategie lišily. V roce 1949 vznikly dva státy, které rozdělily Německo. Mezi nimi ležela železná opona, která rozdělila zemi na západní a východní část, svobodný svět a demokracii od diktátorství a komunismu. Poté co vznikla SRN, byla založena i NDR. Se sjednocením souhlasilo mnoho Němců a tím došlo k překonání studené války. Studená válka byla vyčerpávajícím zápasem, který probíhal mezi dvěma bloky, které byly řízeny USA a SSSR, 13. srpna 1961 byla postavena Berlínská zeď. Braniborská brána symbolizovala vstup do východní části Německa.

V NDR nastala hospodářská krize a s ní se dostavily i hospodářské problémy. Nedílnou součástí skončení berlínské krize, byla stavba zdi. O Němcích se mluvilo, že žijí ve dvou čekárnách a západní Němci museli přijmout NDR, která byla součástí politického života. Po 28. letech se u zdi sešly davy lidí, kteří oslavovali vítězství Berlínské zdi, která přestala znamenat pro mnoho lidí utrpení a nyní se stala místem oslav a lidského přátelství. Německo prošlo těžkou energetickou krizí a také obdobím velké nezaměstnanosti. Když byla postavena Berlínská zeď, došlo ke změně

hospodářského vývoje NDR. V NDR se stabilizoval hospodářský růst díky ekonomickému systému. Literatura a kultura prošla velmi odlišným vývojem, to způsobily sociopolitické systémy v obou zemích. Informace se k lidem dostávaly formou propagandy a v této době měli lidé větší zájem o kulturu a divadlo. I přes velké rozdíly si dokázaly oba německé státy najít společné téma a vytvořit nové národní identity a kultury. Další problém ve společnosti způsobila diskriminace žen v oblasti vzdělávání a zaměstnání.

Účelem desetibodového plánu se mělo stát urovnání politických, sociálních a ekonomických poměrů mezi oběma částmi Německa. 1. července byla uzavřena měnová unie mezi východní i západní částí Německa a tím vznikly problémy, se kterými se Německo potýká dodnes. V roce 1989 nastaly revoluční změny, které uskutečnily sjednocení Německa. Než došlo ke sjednocení obou částí Německa, musela být podepsána smlouva o Měnové, hospodářské a sociální unii. Sjednocené Německo se stalo demokratickým národním státem, který byl pevně začleněn do sdružení EU, kde byla upřednostňována národní suverenita.

12. září 1990 mělo dojít k setkání obou německých států a čtyř vítězných mocností, čili 2+4 ohledně znovusjednocení Německa. Podpisem závěrečné smlouvy byl ukončen proces znovusjednocení. 3. října 1990 byla připojena NDR k SRN. 3. října 1990 vznikla SRN a hlavní podíl na znovusjednocení Německa měl Helmut Kohl. Při sjednocení vznikly i hospodářské problémy, které se týkaly finanční oblasti. Hlavním cílem ekonomiky bylo, aby se životní úroveň občanů NDR vyrovnaly se SRN.

Sjednocení ukázalo, že se měny a platy na Východě nedají srovnávat se Západem. Hluboká krize postihla NDR po sjednocení. Ta byla způsobena propadem výroby, kdy byl pokles poptávky po východoněmeckém zbožím. I když SRN poskytla NDR mnoho finančních prostředků, tak NDR nikdy nebyla spokojena, Západ se cítil velmi dotčen. Při blahobytu došlo k sociálním rozdílům, které se týkaly příjmu, majetku a kvality práce. SRN prošla mnoha proměnami, ty způsobily dlouhodobé podmínky jejího vývoje. Byly zvýšeny příjmy a životní úroveň, ale na druhé straně velká nezaměstnanost, která způsobila ztrátu životních jistot. Tím, že došlo ke sjednocení obou německých států, došlo ke společné měně a vznikl společný systém sociálního tržního hospodářství. V SRN přetrvává velká nezaměstnanost, ta byla způsobena sjednocením Německa. Zemi postihla velká chudoba, a proto některé rodiny ani nedosahují existenčního minima. Na Východě je práce stejně náročná jako na Západě, ale přesto je jinak ohodnocena. Vzhledem k velké nezaměstnanosti a poklesu

zemědělství, se hospodářský růst Německa velmi zpomalil. Lidé dostávají podporu v nezaměstnanosti, někteří jsou však nuceni opustit svá bydlení, a proto nacházejí svá útočiště v parcích, na nádražích a podobně. I když je jim často nabízena pomoc a šance na nový život, tak to odmítají, neboť jsou zvyklí si žít svým životem.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. CZADA, R. *Zwischen Stagnation und Umbruch: Die politisch ökonomische Entwicklung nach 1989*. 1. Aufl. Opladen: Leske+Budrich, 2002. 497 s. ISBN 35-93358689.
2. DVOŘÁKOVÁ, V. a kol. *Komparace politických systémů I*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2003. 265 s. ISBN 80-245-0534-7.
3. EHLER, T. *USA a znovusjednocení Německa: Diplomatický proces v letech 1989-1990*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006. 132 s. ISBN 80-210-4067-X.
4. FULBROOK, M. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 304 s. ISBN 978-80-247-3104-9.
5. KOHL, H. *Ich wollte Deutschlands Einheit*. Berlin: Propyläen, 1996. 488 s. ISBN 3-549-05597-8.
6. MORAVCOVÁ, D. a kol. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2000. 182 s. ISBN 80-86130-08-8.
7. MÜLLER, H. *Dějiny Německa*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 589 s. ISBN 80-7106-125-5.
8. POCHYLÝ, M. a kol. *Dějiny světa*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2003. 327 s. ISBN 80-7181-744-9.
9. ROTTMAN, GORDON, L. *Berlínská zeď a vnitroněmecká hranice 1961-89*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 64 s. ISBN 978-80-247-2879-7.
10. SOUKUP, J. *Germania: od porážky ke sjednocení*. 1. vyd. Praha: Riopress, 2002. 365 s. ISBN 8086221-3.
11. STEINBACH, G. *Osudové dny Evropy*. 1. vyd. Praha: Brána, 2003. 157 s. ISBN 80-7243-187-0.
12. STÜRMER, M. *Německo 20. století*. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co, 2005. 141 s. ISBN 80-7237-376-5.
13. ŠAUER, J. *Německá otázka v evropské politice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 247 s. ISBN 80-245-0940-7.

14. UTITZ, B. *Německo-nový stát v Evropě*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1996. 88 s. ISBN 80-202-0629-9.
15. WEBER, H. *Dějiny NDR*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 439 s. ISBN 80-7106-558-7.
16. WOLFRUM, E. *Zdařilá demokracie: Dějiny Spolkové republiky Německo od jejích počátků až po dnešek*. 1. vyd. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister&Principal, 2008. 583 s. ISBN 978-80-87029-43-5.

Elektronické zdroje

1. *Berlínská zed'* [online]. 2011 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/zed.htm>>.
2. *Blokáda Západního Berlína 1948-1949* [online]. 2004 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <http://www.valka.cz/clanek_10628.html>.
3. *Co předcházelo stavbě Berlínské zdi* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.berlinska-zed.ic.cz/pred_zdi.htm>.
4. *Die Wiedervereinigung* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.derweg.org/deutschland/geschichte/deutschland1980-1990.cont.html>>.
5. *Die Wiedervereinigung* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/geschichte/main-content-03/1990-die-wiedervereinigung.html>>.
6. *Ein Prozess ohne historisches Vorbild* [online]. 2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/deutsche-einheit/main-content-020/ein-prozess-ohne-historisches-vorbild.html>>.
7. *Fakten* [online]. 2010 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/47054/aeussere-und-innere-faktoren?p=allhttp://>>>.
8. *Glasnost und Perestroika-Voraussetzungen für die Einigung Deutschlands* [online]. 2010 [cit. 2013-04-

- 10]. Dostupné z WWW: <<http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/lange-wege-der-deutschen-einheit/47054/aeussere-und-innere-faktoren?p=allhttp://>>>.
9. *Historici interpretují dějiny rozděleného Německa* [online]. 2009 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8953/14532/clanek/historici-interpretuji-dejiny-rozdeleneho-%20nemecka/>>>.
10. *Konec studené války* [online]. 2003 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.valka.cz/clanek_1232.html>>.
11. *9. listopad-den, kdy padla Berlínská zed'* [online]. 2011 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.berlinska-zed.ic.cz/>>>.
12. *Mauerbau* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.hdg.de/leipzig/ausstellungen/dauerausstellung/rundgang/mauerbau>>>.
13. *Mauerbau-Nervenkrieg* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.hdg.de/leipzig/ausstellungen/dauerausstellung/rundgang/mauerbau/>>>.
14. *Německo-německá jednání a znovusjednocení* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm>>.
15. *Pád východního Německa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/pad_ndr1.htm>>.
16. *Politické situace v Evropě před německým znovusjednocením* [online]. 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://icv.vlada.cz/cz/tema/znovusjednoceni-nemecka-3--rijna-1990-76539/tmplid-560/>>>.
17. *Realita 70. let* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/pad_ndr1.htm>>.
18. *Staat, Recht, Bürger in der Demokratie* [online]. 2013 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/politisches-system/main-content-04/staat-recht-buerger-in-der-demokratie.html>>>.
19. *Svobodné volby v NDR* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm>>.
20. *Události po pádu Berlínské zdi* [online]. 2010 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://icv.vlada.cz/cz/tema/znovusjednoceni-nemecka-3--rijna-1990-76539/tmplid-560/>>>.

21. *Velmoci a sjednocení* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <[http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm#Svobodné volby v NDR](http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm#Svobodné%20volby%20v%20NDR)>.
22. *Vertrag über die Schaffung einer Währungs, Wirtschafts, und Sozialunion zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik, Staatsvertrag vom 18. Mai 1990* [online]. 2013 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <http://www.hdg.de/lemo/html/dokumente/DieDeutscheEinheit_vertragWaehrungsWirtschaftsSozialunion/index.html>.
23. *Wiedervereinigung: Währungs, Wirtschafts, und Sozialunion* [online]. 2013 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.hdg.de/lemo/html/DieDeutscheEinheit/Wiedervereinigung/wirtschaftsWaehrungsUndSozialunion.html>>.
24. *Znovusjednocení Německa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <http://studena.valka.cz/znovusjednoceni_nemecka.htm>.

Bakalářské a diplomové práce

1. JUNEK, A. *Sociální reforma Hartz IV jako vyústění sjednocovacího procesu Německa*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Praha, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.
2. NAGYOVÁ, Z. *Hospodářské problémy východního Německa po sjednocení*. Pardubice, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Jan Šolta, CSc.
3. PÁRA, Š. *Příčiny a možné důsledky hospodářské situace ve východním Německu*. Praha, 2007. Vysoká škola ekonomická Praha, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Ing. Zuzana Stuchlíková, Ph.D.
4. SKŘEHOTA, M. *Ekonomické důsledky sjednocení Německa*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Ing. Libor Židek, Ph.D.
5. SVOBODA, T. *Sjednocení Německa jakou součástí evropské integrace*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita Brno, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Goněc, CSc.

SEZNAM ZKRATEK

CDU – Christlich Demokratische Union - Křesťanskodemokratická unie

CSU – Christlich Soziale Union - Křesťanskosociální unie

DBD – Demokratische Bauernpartei Deutschlands - Demokratická rolnická strana
Německa

DPK – Deutsche Kommunistische Partei - Německá komunistická strana

DWK – Deutsche Wirtschaftskommission - Německá hospodářská komise

FDJ - Freie Deutsche Jugend - Svobodná německá mládež

FDP - Freie Demokratische Partei - Svobodná demokratická strana

LDP – Liberal Demokratische Partei - Liberálně demokratická strana

LDPD – Liberal Demokratische Partei Deutschlands - Liberálně demokratická strana
Německa

NDPD – National Demokratische Partei Deutschlands - Národní demokratická strana
Německa

PDS - Partei des Demokratischen Sozialismus - Strana demokratického socialismu

SED - Sozialistische Einheitspartei Deutschlands - Jednotná socialistická strana
Německa

SMAD – Sowjetische Militäradministration in Deutschland - Sovětská vojenská správa
v Německu

SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands – Sociálně demokratická strana
Německa

Stasi – Staatsicherheit – Státní bezpečnost